

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הקריאה ב"הקהל" צריכה להגיע מחוץ לתחום המוכר והרגיל
של אלה שרגילים כבר בתורה ומצוות,
להביא את האור של האמונה באחדות ה' לכולם,
לכל מי ש'ידלק' עליו וממילא יתקרב.
[מתוך השיעור "למען דעת כל עמי הארץ"]

בראשית תשפ"ג

בראשית ה'תשפ"ג

- להסתכל באין**
קדושת לוי
ממודעות עצמית לביטול

23
- בחירות למלך במרחשון**
מלכות ישראל – תיקון המדינה
ציפיה למלכות בית דוד

25
- הסיפור החסידי**
"הוא אמר שלשה דברים"
על דרכו בקדש של החתם סופר

26
- מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
רדיפות במקום העבודה
ולימוד הנהגות הבית היהודי לגוים

28
- פְּאָצוֹר דִּלְעָיִס
סִיגוֹרִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
רְזִי יִלְמַד אוֹתָנוּ עַל יְרֵאת ה',
אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּת ה'
שֶׁל רַבֵּי לְוִי יִצְחָק מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב**

29
- גוונים של ענוה**
נקודה מעובדת
הקדמה יסודית על גווני המיעוט העצמי
בעבודת ה' לפי החסידות

04
- "למען דעת כל עמי הארץ"**
"למען ישמעו" – כינוס הקהל טלפוני (ח"א)
התכללות המלך והעם, המשכת הדעת
למטה והקהל לאומות העולם

06
- "ארבעה המה קטני ארץ"**
"למען ישמעו" – כינוס הקהל טלפוני (ח"ג)
מיעוט, ענוה, הקטנה ושפלות –
עיון במאמר של ה'מגן אבות' מקאפוסט

13
- משמחת העבר לשמחת העתיד**
שיעור מליל שמחת תורה
המעבר מזמן שמחתנו שבסוכות
לזמן שמחתנו שבשמיני-עצרת

18
- האישה האשה והסופר**
"ויצאה והיתה" – הערות במסכת גיטין
"עזר כנגדו" למשה רבינו

22

הקדמת המערכת

שבת שלום וחורף בריא לקוראי נפלאות בתוך כל בית ישראל. **שבת פרשת בראשית**, מברכין החדש מרחשון – התחלה חדשה – ואתה גליון חדש ומלא בכל טוב, **התוועדות, שיעורים וסיפורים חסידיים.**
השבוע בגליון:

ידועים דברי **רבי ישראל מרז"ן** לפיהם **שבת שאחרי המועד**, נחשבת עדיין **בכלל המועד**. כך גם הגליון שלפניכם, **מלא בניחווחות** חג הסוכות, מעמד הקהל ושמחת תורה – ובדגש על **המשכת אורות אלו לעבודתנו במשך כל השנה**. וכביאור הרבי מליובאוויטש על ההכרזה החסידית הנהוגה בסוף החגים **"ויעקב הלך לדרכו"** – שבחודש תשרי ביריד, קונים ואורזים, וכשבאים הביתה **פותחים את החבילות**.

שלוש שיעורי הגליון הם שני חלקים **מכינוס הקהל** הטלפוני, במוצאי יו"ט ראשון של סוכות, ושיעור **מליל שמחת תורה** בכפר חב"ד. השיעור הראשון – **"למען דעת כל עמי הארץ"** – עוסק בהתכללות המיוחדת של כל חלקי העם עם המלך במעמד ההקהל ועד להיכללותם של **ניצוצות הגרים** במעמד זה כשתופעה זו מוצאת מקום אף **בסדר עבודת הנהננעים** בחג הסוכות. השיעור מדגיש **פן'עלום של מנהיג ישראל** – עצת הכליות שלו **כיצד לקרב את כל הרחוקים והנדחים**, מעם ישראל ומהעולם כולו.

חלקו הנוסף של כינוס ההקהל המובא בגליון עוסק בסוגיית יסוד בחסידות: מיעוט, ענוה, הקטנה ושפלות – **גונו המיעוט העצמי בעבודת ה' החסידית** – תוך עיון במאמר ה'מגן אבות' מקאפוסט לחג הסוכות. לאור חשיבות ויסודיות הנושא, מוקדשת לו השבוע **הנקודה המעובדת** שמופיעה בתצורה נרחבת מהרגיל. **אל תפספסו בשום אופן!**

השיעור השלישי – **משמחת העבר לשמחת העתיד** – שיעור קצר ומתוק מליל שמחת תורה, עוסק במעבר בין **"זמן שמחתנו" שבחג הסוכות** – השמחה על העבר לו זכינו **בין "זמן שמחתנו" שבשמיני עצרת** – השמחה לקראת הצמיחה החדשה שעתידה לבוא. נסיים **בפתגם הידוע** שהביא הרבי הרי"צ בשם אדמו"ר הצמח צדק: **"אזוי ווי מ'שטעלט זיך אַוועק שבת בראשית אזוי גייט אַוועק אויף דעם גאַנצן יאָר"** [כפי שמעמיד עצמו בשבת בראשית כך הולך ונמשך על כל השנה].

אהבתם את השיעור השני? רוצים להרחיב ולהעמיק בעבודת המיעוט העצמי בעבודת ה' החסידית? זה בדיוק הזמן **להרשם לשנת הלימודים החדשה ב'בית הספר לתורת הנפש'** שבנישואות הרב בקישור הבא: torathanefesh.org או בטלפון 02-5662323
שבת שלום ומבורך, המערכת

גוונים של ענוה

יסוד תיקון הנפש – שפלות ובטול־עצמי

הטובה, השלמה והנקייה ביותר. [לשם הרחבת הדעת יצוין שהמאמר בעצם משלב בין הגישות העיקריות בחסידות בנושא – הגישה החב"דית והגישה הכלל־חסידית, היונקת משאר תלמידי הבעל שם טוב. חסידות חב"ד הדגישה בעיקר את הבטול, המפורט לדרגות שונות בדרושי חסידות חב"ד (שהם חוט־השדרה הרעיוני והמושגי של דברי הרב גינזבורג), ואילו שאר תלמידי הבעל שם טוב התמקדו יותר בשפלות (כאשר מייצג חדיף של גישה זו היה הרה"צ ר' אשר פריינד זצ"ל, שהרב קבל ממנו באופן אישי בימי בחרותו)].

בטול־ענוה־הכנעה־שפלות

מטבע הדברים, בין שני הקצוות ה'קיצוניים' של שפלות ובטול יש גווני־ביניים – תכונות־נפש ממוצעות, המבטאות התכללות בין שני הקצוות ומלמדות כיצד כל אחת מתכונות־היסוד ה'נקיות' באה לידי ביטוי בעולם המורכב. בשפה המדויקת המתעצבת עם לימוד החסידות, שני גווני הביניים הם ענוה והכנעה.

הענוה היא הכרת האדם שכל המעלות שיש לו אינן אלא מתנת־שמים, אליה יכולה להתלוות גם התחושה שאדם אחר היה משתמש במתנות הללו טוב יותר (כפי שמסבירים את יכולת משה, שהכיר את מעלותיו, להיות "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"). כאן 'מסתנן' אל תוך הבטול המוחלט קורטוב של

על פי החסידות, מדת הגאווה היא אבי אבות הטומאה והענוה היא יסוד היסודות של עבודת ה' בכלל ותיקון הנפש בפרט. גישה זו ממשיכה את פסוקי המקרא, מאמרי חז"ל, דברי הרמב"ם וספרי המוסר בגנות הגאווה ובשבח הענוה. ובכל זאת, המקום היסודי, העיקרי והמרכזי של הנושא מביא לפיתוח ולדיוק שלו, תוך הבחנה בגוונים שונים במושגים שנראים דומים ואפילו זהים ובעצם לעיצוב של שפה חדשה ומדויקת לתחומי־הנפש העדינים הללו.

לכן, מאמר־היסוד הנלמד בבית ספר לתורת הנפש של הרב גינזבורג שליט"א, "פרק בעבודת ה'", עוסק בתחומים האלה בדיוק. יסוד המאמר הוא ההסבר שיסוד תיקון הנפש הוא איוון נכון בין שפלות לבטול. שני המושגים הללו, שבמבט ראשון נראים דומים מאד, הם כמעט הפוכים: שפלות היא בעצם מודעות עצמית מפוכחת, בה האדם מכיר בחסרונותיו ובריחוקו מה', ובטול הוא מודעות לנוכחות ה' שבעצם מאיינת את תודעת ה'אני' ומביאה להכרה שאת כל הטוב ש'עובר' דרך האדם עושה ה' לבדו. השפלות היא בעצם ה'גוף' של התודעה, חווית ה'אני' המתוקנת, המסייעת לאדם להתמודד עם נפילות ומשברים, ואילו הבטול הוא ה'נשמה' של התודעה, פינוי המקום לה' לפעול דרך האדם, מתוך מגמה שימלא את שליחותו בעולם בצורה

בהכנעה את הדרכתם של גדולים ממנו, ואף להכנע כ"חכם הלומד מכל אדם" לנקודת הטוב המיוחדת אותה הוא רואה בכל אחד אחר, הנעלה ממנו לפי הבנתו. כך, דוד המלך, שאמר על עצמו "והייתי שפל בעיני", מפזז ומכרכר בהכנעה לפני ה', כשהוא מתייחס בהכנעה לתורה הנמצאת בארון הברית וגם חש שהוא מתכבד בנוכחות האנשים הכי פשוטים בעם ישראל.

כמובן, לפי מושגי הקבלה והחסידות, רביעייה כזו 'דורשת' הקבלה לאותיות שם הוי' ב"ה:

י	בטול
ה	ענוה
ו	הכנעה
ה	שפלות

העט-ענו-קטן-שפל

עד כה הוסברו, ממש 'על קצה המזלג', מושגי-יסוד של תורת הנפש לפי החסידות – תוך המחשה לחשיבות פיתוח השפה שמאפשרת לגעת באופן מדויק בתכנים הללו. על רקע 'קומה ראשונה' זו, שנבנתה ונוסחה במשך שנים, ניתן להתחיל להבין את החידוש המיוחד הטמון בשיעור מסוכות הנדפס בהמשך:

הרביעיה הקלאסית בטול-ענוה-הכנעה-שפלות מקבלת כאן ניואנס חשוב: ההכנעה מתחלפת בעבודת ה"קטן", הקטנת האדם את עצמו כשהוא זוכה לחסד ה' – במקום הדגש על העבודה הכנועה הנדרשת מתוך שפלות, מושם דגש על התגובה הנכונה לרחמי ה' ה'עודפים' על האדם (תגובה שמרחיבה עוד ועוד את כלי הקבול' לטוב ה' שנחקק בתוך 'גוש השפלות'). הבטול מתחלף בעבודת ה"מעט", מיעוט עצמי הנדרש דווקא כשאדם זוכה לגדול ולהתרומם (תוך הגילוי כיצד נקודת ה"מעט" הזו, תחושת האיך האלקי, יכולה לכבוש ולתקן את כל האישיות).

יש כאן פתיחת פתח לשכלול השפה ולהבנה נוספת של גווי עבודת הענוה והמיעוט העצמי – תן לחכם ויחכם עוד!

מודעות-עצמית, המתבטא בהכרת האדם את מעלותיו, אך אותה מודעות-עצמית 'נכבשת' על ידי הבטול הזוקף הכל לזכות ה' (כלומר, ניתן להגדיר הענוה כשפלות שבבטול).

הכנעה היא הכרה באמת שגבוהה מהשגתי, כזו שבגלל השפלות הקיומית שלי איני יכול להזדהות עמה או אפילו להבין אותה באופן מלא, אבל עלי לנהוג כלפיה בהכנעה – לציית לה ולהשתדל להתאים את חיי אליה. השפלות המזוקקת עוסקת רק ב'אני' ובחסרונותי, תוך חווית ריחוק-קיומי מקשר לטוב ה' (מצדני, בעבודתי שלי, אלא שה' מצדו מרחם עלי ודואג לי). ההכנעה, לעומתה, כבר 'מרימה עינים' לכיוון האור האלוקי המופיע בתורה ומאיר כלפי המציאות – במודעות-העצמית נכלל גוון של מודעות לאור ה' (המאפיינת את הבטול), שגם אם לא מצליח לחולל מהפך ממשי באישיות הוא מאפשר שיפור בהתנהגות (וההכנעה, אם כן, היא בטול שבשפלות).

בנוסף להתכללות שיש כאן, יש לשים לב שבעוד הבטול והשפלות הם בעיקר חוויות פנימיות, הנוגעות ליחס בין האדם לאלוקיו, גווי-הבינים מדגישים את היחס הנכון לזולת: הענוה היא הביטוי הנכון של הבטול ל"כל האדם אשר על פני האדמה" – ההכרה בכך שכל הטוב לו זכיתי הוא מתנת שמים, מתוך מגמת הבטול-העצמי המוחלט, גורמת להכיר שמטרת הטוב לו זכיתי איננה אני והתפתחותי האישית, אלא השפעת כל הטוב הזה לזולת. הענוה גורמת למי שבטל באמת לרדת "מן ההר אל העם", תוך ויתור על הישגים אישיים רוחניים ונכונות גם למסירות-נפש כדי להיטיב לאנשים הנמוכים והחוטאים ביותר (כפי שנוהג משה רבינו מרגע שקבל על עצמו את השליחות אל עם ישראל).

ההכנעה, הפועל היוצא של השפלות, הדרשת מהאדם להכנע לטוב שמעליו, באה לידי ביטוי מיוחד ביחס לזולת – כשאדם מכיר בשפלותו האישית, הוא מסוגל לקבל

השיעור מוקדש לזכות והצלחת:
אימרי ש' שכנר
לרגל יום ההולדת - י"ט תשרי

שיעור

"למען ישמעו" – כינוס הקהל טלפוני

"למען דעת כל עמי הארץ"

קיצור מהלך השיעור

במוצאי יום טוב ראשון, בזמן של **מצות "הקהל"**, התקיים שיעור טלפוני עם הרב (בבחינת "למען ישמעו").

פרק א עוסק במצות הקהל ובהתכללות המיוחדת של **המלך והעם** שמתחוללת בה. ארבעת חלקי העם המאזינים לקריאת המלך, **אנשים נשים טפרי גרן**, הוקבלו לאיברים היסודיים של "הנה **מלך** יבוא לך" – **מחלב כבד כליות** – כשעיקר החידוש הוא עצת הכליות "**לבלתי ידח ממנו נדח**" בעם ישראל ובניצוצות המתקרבים מתגיירים.

פרק ב הוא פרק עמוק העוסק בכח **המשכת הדעת בחג הסוכות** – דעת **לעם ישראל** בהולכת ארבעת המינים ודעת **לעולם כולו** בהובאת המינים אל הלב – תוך חשיפת המקורות האלקיים הגבוהים הנדרשים כדי להמשיך את הדעת מטהרטה.

באופן מובהק, החלקים האלה של השיעור הם עוד נדבך המדגיח את '**המהפכה הרביעית**' ואת הבאת הבשורה של עם ישראל לעולם כולו. רואים כאן, כפי שדובר גם בעבר, שהשאיפה להגיע **לאומות העולם** כוללת בדרך ממילא – "בכלל מאתים מנה" – את ההגעה לרחוקים ביותר **בעם ישראל** (יצויין כי בשיעור המלא היו פרקים נוספים – אחד מהם טרם נדפס ועוד אחד, קצר יותר, נדפס בהמשך החוברת).

תהא שנת פרצת, לפרוץ את כל הגדרים², פ"ג,
להגיע לכל מקום בעולם. "זמן שמחתנו" שוה

דסוכות תשפ"ג (ח"א) – כפ"ח.
א נוסח התפלה ע"פ ויקרא כג, מ.
ב וראה לקו"ש ח"ב סוכות ס"ח ואילך.

א. מדרגות העם – אברי המלך הקהל – חבור המלך והעם

מועדים לשמחה לכולם, "זמן שמחתנו"^א,

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי יו"ט ראשון

השנה הזו היא

שנה מיוחדת
ביותר, פעם
בשבע שנים –
שנת "הקהל",
מצוה שהיא יסוד
מוסד של כל
תורתנו הקדושה,
"למען ישמעו
ולמען ילמדו וגו'"

נצח והוד – קירוב ישראל והמתייהדים

הקריאה צריכה להכנס לתוך האזניים. אנחנו בחדש תשרי, מזל מאזניים – מאזניים גם לשון אזניים. לפי הקבלה, לפי מה שכתוב ב"פתח אליהו"^ג, מאזניים הם דווקא נצח והוד – "מאזני צדק", שתי הכליות יועצות"^ג שהן "לבר מגופא"^ד, נצח והוד. כלומר, זו יכולת להגיע מחוץ לגוף. מחוץ לגוף הכוונה

מחוץ לתחום המוכר והרגיל של אלה שקרובים כבר לתורה ומצוות – להגיע רחוק, לרחוקים מאד. גם בעם ישראל יש רחוקים, וכ"ש וק"ו באומות העולם – יש ניצוצות מפוזרים בכל מקום. כל הגלות שלנו היא בשביל להוסיף את הגרים^{טו}, גרי-הצדק, ולקיים את מה שאנחנו מכנים בזמן האחרון המהפכה הרביעית^{טז}, להביא את האור של האמונה באחדות הוי' לכולם, לכל מי ש'ידלק' עליו וממילא יתקרב.

לפי פירוש האבן עזרא^י, ועוד מפרשים^{יא}, "הקהל את האנשים הנשים והטף וגרך אשר בשעריך" לא הולך על גר צדק אלא על גר תושב או סתם על גוי שבא להשתתף במעמד המיוחד של הקהל. על ידי שהוא נקלע למקום הזה הוא פתאום מתעורר, מתקרב ומתגייר בסוף – זהו ה"גרך". כלומר, המצוה הזו מסוגלת להגיע רחוק-רחוק, הכי רחוק, ולקרב את כולם.

כתוב "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח"^{יז}. אחד הפירושים של נצח והוד הוא

"יפוצו מעינותיך חוצה"^{יח}, העולה "אורו של משיח"^{יט}, כידוע.

השנה הזו היא שנה מיוחדת ביותר, פעם בשבע שנים^כ – שנת "הקהל", מצוה שהיא יסוד מוסד של כל תורתנו הקדושה, "למען ישמעו ולמען ילמדו וגו"^{כא}. הרבי מסביר^{כב} שה"למען ישמעו וגו'" זו מהות המצוה. כלומר, אם לא מאזינים טוב וקולטים בפנימיות את ה"תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם"^{כג} בעצם

לא קיימו את המצוה. ה"למען ישמעו" הוא לא רק טעם של המצוה אלא הגדר והמהות של המצוה – צריך לשמוע.

מצות הקהל נקראת "פרשת המלך" בלשון חז"ל^{כד}, כי זו מצוה מיוחדת של המלך – מצוה שמחברת בעצם בין המלך לבין העם. שוב, כתוב "תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם" – זה הולך על המלך, ככה פוסקים^{כה} – ואחר כך ההמשך הוא "הקהל את העם האנשים הנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו וגו"^{כז}. כלומר, גם המלך מצווה להקהיל את העם, אבל העם גם מצווה להקהל, כמו שיש ראשונים שמונים כאן שתי מצוות^{כח}. התכלית היא החיבור האמתי, כמו שעוד נסביר, בין המלך לבין העם באמצעות התורה – זה ה"תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם".

ג משלי ה, טז.

ד פסיקתא רבתי לו.

ה הקהל (140) הוא הפירמדה של 7 - סכום כל הרבועים מ-1 עד 7 (1, 4, 9, 16, 25, 36, 49 - כאשר השנה הבאה, מוצאי שביעית, היא בחינת 50, יובל, בסוד "אני ראשון ואני אחרון").

ו דברים לא, יב.

ז לקו"ש תל"ד שיחה לסוכות.

ח דברים לא, יא.

ט סוטה פ"ז מ"ח.

י רמב"ם הלכות חגיגה פ"ג ה"ג וסהמ"צ עשה טז.

יא יראים ס"י רסו ורתלג ע"פ בה"ג; וראה הנסמן בביאור

הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג עשה טז.

יב הקדמת תקו"ז יז, ב.

יג ברכות סא, א ועוד.

יד זהר ח"ב קי, ב; רכז, א; ע"ח שט"ז פ"ד.

טו פסחים פז, ב.

טז ראה משיעור כ"ד טבת תשע"ה.

יז עה"פ דברים לא, יב.

יח ראה הכתב והקבלה ועוד.

יט שמואל"ב יד, יד.

זו מצוה מיוחדת של המלך - מצוה שמחברת בעצם בין המלך לבין העם

שנצח הוא בחינת "נצח ישראל"^כ, מה שה' חושב מחשבות שלא ידח נידח מעם ישראל - שכל מי שבשם ישראל יכונה, כולל אפילו מי שיצא מכלל ישראל, כמו אנוסים וכו', ה' חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. שוב, הנצח מגיע לבר מגופא, "נצח ישראל". אבל, כמו שכתוב במגלת אסתר, "ורבים מעמי הארץ מתייהדים"^{כא} - צריך להגיע לגמרי מחוץ לתחום של נשמות ישראל, להגיע לניצוצות הקדושים שנפלו בשבירת הכלים וכו', בתחלת בריאת העולם, "והארץ היתה תהו ובהו"^{כב}, ושתהיה "רוח אלהים מרחפת על פני המים" בשביל לקבץ אותם על ידי "רוחו של מלך המשיח"^{כג}. זו פעולת ההוד, כי הוד לשון "מתייהדים", להודות, להיות יהודי. לכך קוראים מאזניים, האיזון בתוך מחשבת הכליות שיוצאות לבר מגופא.

חח־לב־כבד־כליות

כאן נסביר את הסוד, נקודה אחת ממה שאמרנו קודם, שהקהל היא בעצם מצוה מיוחדת שמחברת ומאחדת בין המלך והעם. כלומר, שמצות הקהל מגלה את כל שכבות העם בתוך המלך והמלך בתוך העם - כל אחד נכלל בתוך השני. יש רמז מפורסם ש־מלך ראשי תיבות מח־לב־כבד^{כד}. סופי התיבות של מח־לב־כבד הם חב"ד, אבל ראשי התיבות הם מלך. הפירוש הרגיל הוא שהמח הוא המושכל שבנפש - גם בכללות שיעור הקומה של עם ישראל המוחין, המושכל; הלב הוא המורגש, החג"ת; והכבד הוא המוטבע. צריך שסדר השליטה יהיה מח שליט

על הלב ולב שליט על הכבד^{כה} ואז יש מלך דקדושה - ולא להיפך. זהו הסדר הנכון, הסדר המתוקן.

אבל יש עוד אפשרות לאות כ של מלך. כמו שדברנו בזמן האחרון^{כו}, וכהמשך למה שאמרנו הרגע, ה־כ של מלך יכולה להיות במקום כבד גם כליות, כי בתנ"ך יש הרבה יותר פעמים צירוף של "כליות ולב"^{כז} מאשר לב וכבד. לא כל כך מצאנו לב וכבד בתור צירוף (חוץ מ"כבד לב פרעה"^{כח}, שנדרש^{כט} שלבו נעשה כבד ככבד). כוחות המח והלב כן מצטרפים (בביטויים כמו "לב חכם ונבון"^ל, "לב יודע"^{לא} ועוד רבים כיו"ב). לב וכבד - לא כל כך. יש הרבה יותר לב וכליות שהולכים יחד. מה פירושו? "אלו ואלו דברי אלהים חיים"^{לב}, ה־כ של המלך היא גם הכבד, שהוא המוטבע שבנפש, וגם הכליות.

אנשים־נשים־טף־גרך

איך הם בתוך החלקים של העם, עליהם נאמר "הקהל את העם האנשים הנשים והטף"? המח היינו אנשים, "אנשים ללמוד"^{לג}, עבודת המח.

הלב הוא דווקא הנשים, "נשים לשמוע", כאן הלב הוא השומע^{לד}. בהמשך כתוב "למען ישמעו" לפני "למען ילמדו". כלומר, העיקר מתחיל מה"ישמעו". כמו שנסביר, ה"למען ישמעו" קשור דווקא ליום השני, לכן ההקהל ביום השני לפי ההלכה.

אחר כך הטף, הוא כבר הכבד, המוטבע. עוד פעם, האנשים הם המושכל של עם

כה ראה זחר ח"ב קנג, א.

כו ראה שיעור כ"ח אלול תשפ"ב - נדפס בגליון וילך.

כז ירמיה יא, כ; יב.

כח שמות ז, יד.

כט ראה שמות רבה ט, ח.

ל מלכים א ג, ב.

לא משלי יד, י.

לב עירובין יג, ב.

לג חגיגה ג, א.

לד ראה מלכים א ג, ט.

כ שמואל"א טו, כט. וראה בספר הנפש פ"א.

כא אסתר ח, ז.

כב בראשית א, ב.

כג בראשית רבה ב, ד; זחר ח"א קצב, ב.

כד ספר הליקוטים יח"י. ובכ"מ.

האנשים הם המושכל של עם ישראל, הנשים הן המורגש, הרגש, הלב

עוד כ בשביל הכליות ראשי
התיבות כבר יהיו "מלכך".
איפה כתוב "מלכך"? "גילי מאד
בת ציון הריעי בת ירושלם הנה
מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא
עני ורכב על חמור ועל עיר בן

אתנות"^{לח} – מהפסוקים העיקריים בכל התנ"ך,
בספר זכריה, של מלך המשיח.

ידוע^{לט} הרמז היפה שיש בפסוק שלשה
תארים עיקריים לגבי המלך – "מלכך", המלך
שלך; "צדיק"; ואחר כך "עני". מלך-צדיק-עני
ר"ת עצם למפרע. עצם היינו צ, שעולה מלך,
בתוך עם – "אין מלך בלא עם"^מ. מלך צדיק
שוה בדיוק "אין מלך בלא עם", והכל יחד, מלך-
צדיק-עני, עולה משיח בן דוד.

אם כן, הקהל עם ארבע המדרגות של
האנשים, הנשים, הטף והגר הוא סוד המלה
הזאת – "מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא
וגו". "מלכך" הוא המלך שלך ממש, כאשר
המלך נכלל בעם והעם נכלל במלך – "מלכך
יבוא לך", להתייחד אתך ממש (ורמז: "מלכך"
בגימטריא עם!).

זו הסגולה, לכך אנחנו מחכים, מתפללים
שיתקיים עוד השנה הזו, היום הזה של "הקהל"
בחג הסוכות.

ב. המשכת הדעת לישראל ולאומות

"וארבעה לא ידעתיים"

יש כמה פסוקים בסוף משלי שלפי חז"ל גם
רומזים לארבעת המינים – ומתוכם גם אפשר
להבין מהו הקוצו של י, המלך של הקהל. קוצו של
י הוא המלך ואנשים-נשים-טף-גר הם י-ה-ז-ה.
אמרנו שעיקר הדגש, המהות של המצוה, הוא

ישראל, הנשים הן המורגש,
הרגש, הלב – כמו שכתוב^{נח} גם
בגן עדן מקדם שאדם הוא המח
וחוה היא הלב. אז חוה פתתה
את האדם – לב שליט על המח
במקום מח שליט על הלב – נגד

רצון ה', נגד המצוה של ה'. אבל ידוע מה שכתוב
בחסידות שיש בחינה בלב שהיא יותר מהמח.
בדרך כלל, הכלל הוא "מח שליט על הלב", אבל
יש בחינה דווקא אצל צדיקים – "ועמך כלם
צדיקים"^ז – שפנימיות הלב, הרעותא דליבא,
שליטה על המח. זהו גם אחד מסודות הקהל.
הטף הוא המוטבע, פשוט, שזוהו הכבד (הטף נותן
כובד להוריו, כנודע^ז בסוד מצות כבוד הורים).

אבל לפי זה יוצא שהמדרגה עליה דברנו
קודם, "גרך אשר בשערך", המדרגה הרביעית –
יש כאן ארבע מדרגות, י-ה-ז-ה – היא הכליות.
"גרך אשר בשערך" הוא הכליות בכלל. אם
בעל תשובה, יכול להיות יהודי ששכח שהוא
יהודי, כמו כמה דורות של האנוסים שהזכרנו
קודם – זהו הנצח. אבל אם ממש לא יהודי
שמשתתף בהקהל ובסוף מתגייר – זהו ההוד,
שהוא מתייחד. שוב, העבודה היא להגיע על ידי
"וחשב מחשבות" – מחשבות של הכליות –
רחוק-רחוק, גם ל"נצח ישראל לא ישקר ולא
ינחם כי לא אדם הוא להנחם", שכל הנשמות
תגענה לתיקון שלהן, וגם לגר ממש, שהוא ההוד.
אז בעצם, ארבע הדרגות האלה של האנשים-
הנשים-הטף-גרך הן-הן המח והלב והכבד
והכליות של המלך בעצמו. מה שאמרנו קודם,
שהמלך משתקף בתוך העם והעם נכלל ומתכלל
בתוך המלך – זהו סוד ההקהל.

"הנה מלכך יבא לך"

מלך הוא ר"ת מח-לב-כבד, אך אם נוסף

לה ראה זהר ח"ג רכד, א (ובספר גוף נפש ונשמה פ"א
הערה ל).

לו ישעיה ס, כא.

לז ראה בספר מצות כבוד הורים עמ' מט. ובכ"מ.

לח זכריה ט, ט.

לט בעתה אחישנה עמ' קז ובכ"ד.

מ רבינו בחי" בראשית לח, ל ובכ"ד.

מוסיף את הגרים בזכות המעמד המיוחד של הקהל.

את הפסוק "למען דעת כל עמי הארץ וגו'" אמר שלמה המלך בתפלתו בחנוכת בית המקדש, ב"הקהל" הראשון שהתקיים בוי"ב – "אִזְו יִקְהֵל שְׁלֹמֹה אֶת זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת וְנִשְׂאֵי הָאָבוֹת לְבָנָי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמִּלְךָ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת אֲרוֹן בְּרִית הוֹי מְעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן. וַיִּקְהֵלוּ אֶל הַמִּלְךָ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיָרַח הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי"¹¹ – תפלה שיש בה דגש מיוחד גם על הנכרים המגיעים למקדש¹².

עוד פעם, ההולכה היא שהדעת תגיע לכל אחד מהקצוות של עם ישראל – דעת היא להכיר ש"כולא קמיה כלא חשיב"¹³ והקצוות הם מה שיש, כל קצה הוא הרגשת היש בצורה אחרת, כל אחד בפני עצמו, "יש מי שאוהב" ו"יש מי שירא"¹⁴, בכל אחת מהדעות. המשכת הדעת בתוך המדות החלוקות, הקצוות השונים ממש, זו עבודת הלולב. צריך קודם כל להמשיך לקצוות של עם ישראל, הז"א, על ידי ההולכה בכל נענוע. על ידי ההובאה ללב יוצא **הבל להב** **הלב**¹⁵, הדבור, היכולת לתקשר את זה, לגלות את זה, טיכוס העצה שדברנו קודם, "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח", שמגיע עד ל"למען דעת כל עמי הארץ כי הוֹי הוא האלהים אין עוד". ידוע שהפסוק הזה – בו אנחנו מסיימים את ההושענות בחג הסוכות – "למען דעת כל עמי הארץ כי הוֹי הוא האלהים אין עוד", שוה **הכל פעמים הוֹי**, כמו שאר הרמזים הידועים

בעצם השמיעה, הלב, שהוא האשה¹⁶, "הנשים", "פנימיות הלב שליט על המח" כנ"ל.

אחד הפסוקים שדורשים¹⁷ על המינים הוא "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים. דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה"¹⁸. יחסית קל, ודאי דברנו פעם¹⁹, למדנו את ההקבלה – ש"דרך הנשר בשמים", הכי גבוה, כנגד הלולב, עליו מברכים; "דרך נחש עלי צור" היינו העינים של ההדסים²⁰ – "נחש" כמו רחש, חז"ל אומרים שההדס "רחוש בעלין"²¹. המלה "צור" לשון "פושט צורה ולובש צורה", "אין צור כאלהינו"²², "אין צייר כאלהינו"²³, "בטחו בהוֹי עדי עד כי ביה הוֹי צור עולמים"²⁴, לשון פושט צורה ולובש צורה, העינים של הנחש, "דרך נחש עלי צור" ש"לא ידעתים", למעלה מטעם ודעת לגמרי; "דרך אניה בלב ים" הערבות; ובסוף "דרך גבר בעלמה", היינו האתרוג, הדעת.

המשכת הדעת בז"א ומלכות – בנשמות ישראל ובגרים

נסביר זאת: בכל נענוע של הלולב צריך לכוון, לפי האריזו"²⁵, שבהולכה ממשיכים את הדעת לז"א ובהובאה ללב – אותו מקום שהכיתי "אשמנו, בגדנו" ביום כיפור, ה"טוב וסלח" – מביאים את הדעת גם למלכות. המלכות יורדת ומאירה את הדעת בעולמות התחתונים ב"ע, עד "למען דעת כל עמי הארץ כי הוֹי הוא האלהים אין עוד"²⁶ – מגיע עד ל"גרך אשר בשעריך",

נב וראה שפ"א וילך תרמ"ב שבמגלת קהלת – הנקראת בסוכות, זמן קהלת – הכניס שלמה לדורות את כח מצות הקהל (כשתכלית הקהל, "ויראו את הוֹי אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזו", היא גם סיכום קהלת, "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם").

נג מלכיס"ח ח, א"ב.

נד שם פסוקים מא"מג.

נה ע"פ זהר ח"א יא, ב.

נו ע"פ תניא פל"ה.

נד ראה זהר ח"ג רלה, ב; תקו"ז סט (קד, א; קיח, א).

מא נתבאר גם בשיעור ליל שבת תשובה.

מב ויקרא רבה ל, ט; תנחומא אמר כ.

מג משלי ל, יח"ט.

מד תשובת השנה מאמר "וארבעה לא ידעתים" פ"ה.

מה ויקרא רבה ל, יד.

מו שם ל, י (הוזכר בח"ב של השיעור שטרם נדפס).

מז שמואל"א ב, ב.

מח ברכות י, א.

מט ישעיהו כו, ד.

נ שעה"כ דרושי ח"ס דרוש ה.

נא מלכיס"ח ח, ט.

זו היכולת לדבר

גם על המהפכה הרביעית שאנחנו מדברים, "למען דעת כל עמי הארץ", להגיע עד מטה-מטה, זהו כח הירידה של המלכות, עד בי"ע ועד לבין הקליפות, וגם שם להפיץ אלקות

יש מחלוקת בגמרא בין רבה בר עולא לרבא^{סה} האם עשרים אמה כולל את הסכך או שלא – לפי רבה בר עולא הסכך צריך להיות בתוך עשרים אמה, אבל לפי רבא, וכך ההלכה^{סז}, הסכך יכול להיות מחוץ לעשרים אמה. החלל הוא 20 אמה, ומעליו יכול להיות סכך ועדיין כשר. מבואר בעומק בחסידות^{סח} שה"עשרים אמה" – ההלכה שפוסקים כמו רבא – כוללות את הכתר, "חללו של עולם". ממילא הסכך במקום יותר גבוה, הדעת דרדל"א, כנ"ל.

שם, בפנימיות, יש "חביון עז העצמות"^{סח}, כידוע. את חביון עז העצמות ממשיכים מתוך המקיף של הסוכה דרך המינים. שוב, קודם ממשיכים בז"א ואחר כך במלכות.

המשכה מחכמה סתימא ומדעת דרדל"א

אם כן, יש פסוק אחד שמקביל את ארבעת המינים ל"ארבעה לא ידעתים" – דרך הנשה, דרך הנחש, דרך האניה ודרך גבר. אחר כך יש עוד ארבעה שם בספר משלי – "ארבעה הם קטני ארץ והמה חכמים מחכמים"^{סט} – שגם הם, לפי המדרש הנ"ל, מכוונים כנגד ארבעת המינים של הלולב^{סז}. יש מפרשים ש"חכם מחוכם" הכוונה לא רק שחכם בעצמו, אלא כמו שכתוב בפרקי אבות "איזה הוא חכם? הלומד מכל אדם"^{סא} – ש"מחוכם" מכולם, מקבל נקודות חכמה מכל אחד, ולכן הוא חכם מחוכם. אבל בחסידות כתוב

סה עירובין ג, סוע"א.

סז שו"ע או"ח תרלג, א.

סח אוה"ת במדבר ח"ג א'לז.

סח שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבוקק ג, ד. וראה גם מאו"א מערכת אלף אות סד.

סט משלי ל, כד.

ע וראה באורך ח"ג של השיעור – נדפס לקמן בחוברת.

סא אבות פ"ד מ"א.

אצלנו ב"הכל פעמים הוי"ח^{נח} – שהכל הוא ה' וה' הוא הכל. עיקר תכלית העבודה של סוכות הוא שהתודעה הזו תגיע לכולם, גם מחוץ לתחום הקדושה לגמרי, "יפוצו מעינותיך חוצה", "זמן שמחתנו" כמו שפתחנו.

ההמשכה מדעת דרדל"א

העבודה היא להביא מהמקיף, הדעת כפי שהיא ברדל"א, ל"דרך גבר בעלמה", על ידי ההובאה ללב – המקור לכך בתוך המינים הוא האתרוג. זו המשכה של דעת

דרדל"א שמאירה באוירא קדישא^{נט} ואחר כך נמשכת לתיקון "וחטאה"^{סז}, פומא קדישא, לפי הקבלה^{סא}. זו היכולת לדבר גם על המהפכה הרביעית שאנחנו מדברים, "למען דעת כל עמי הארץ", להגיע עד מטה-מטה, זהו כח הירידה של המלכות, עד בי"ע ועד לבין הקליפות, "כשושנה בין החוחים"^{סב}, וגם שם להפיץ אלקות ולגלות ש"הוי" הוא האלהים אין עוד" ו"כולא קמיה כלא חשיב".

אם כן, הדעת מתחילה מכך שאנחנו יושבים בענני הכבוד (בגימטריא אויר, סוד האוירא בו מאירה דעת דרדל"א כנ"ל)^{סג}. לכן הסוכה לא יכולה להיות למעלה מעשרים אמה, שעד עשרים אמה אדם יודע שהוא יושב בצל הסוכה, צלא דמהימנותא, ויותר מעשרים אמה הוא כבר לא יודע^{סד}. עיקר החג הזה הוא הדעת, צריך שידע.

נח ראה הטבע היהודי בפרק "המודעות העתידית" הערה קכז ובריבוי מקומות.

נט ראה המשך תער"ב ח"א עמ' תנג (ואילך). חסדי דוד הנאמנים ח"ה עמ' 184 ואילך; שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קכו.

ס ע"ח ש"ג פ"ו (מ"ק) ועוד.

סא ראה ע"ח הנ"ל.

סב שה"ש ב, ב.

סג ענני הכבוד עולים גם יראה ראייה ע"ה, העולה "צל יומם" – "וסכה תהיה לצל יומם וגו'" (ישעיה ד, ו).

סד סוכה ב, א.

מלא דעת – מפנימיות המקיף של הסוכה, נמשך דרך הלולב, ועיקר הגילוי של הדעת הזאת (וחג הסוכות הוא חג של דעת) הוא בהובאה של המינים, אל תוך הלב.

עד כאן הפרק הראשון של הקהל, מה שצריך לכוון בהקהל: שאנחנו, האנשים-הנשים-הטף-הגר, בעצם הדרגות השונות שבתוך המלך עצמו, שקורא את התורה באזנינו דווקא. אלה המאזניים שלנו, שהתכל'ס שלהם היא הכליות, "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח" ויתגלה שהכל זה הוי' והוי' זה הכל.

עד כאן. שיהיה לנו "זמן שמחתנו" בשלמות של "יפוצו מעינתך חוצה" ואז "קאתי מר דא מלכא משיחא" בחסד ורחמים. מועדים לשמחה!

יש חכמה עילאה דאצילות, ויותר גבוה מזה יש חכמה סתימאה.

נאמר באותיות קצרות: הדעת של חג הסוכות שממשיכה את הגילוי של "כולא קמיה כלא חשיב" בתוך הקצוות של ז"א, בתוך שרשי הנשמות של ישראל, כמו שדברנו קודם – היא לא מח"ע דאצילות אלא מחכמה סתימאה. זו הדעת שמתגלה בהולכה. אבל בהובאה אל הלב – שם הדיבור, הבל להב הלב, היכולת להגיע עד מטה מטה, למלכות, ולגלות בלב ש"אין עוד מלבדו" – לא מספיקה חכמה סתימאה אלא צריך המשכה מדעת דאוריא, "דרך גבר בעלמה", דעת דרדל"א, ששרשה האמתי בחביון עז העצמות, בפנימיות האמונה של נשמות ישראל.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ תכלית מצות "הקהל" היא חיבור המלך והעם.
- ◆ נצח והוד הם "לבר מגופא" – היכולת להגיע אל מחוץ לתחום המוכר ולקרב רחוקים.
- ◆ במצות "הקהל" יש כח מיוחד למימוש המהפכה הרביעית.
- ◆ נצח הוא הכח "לבלתי ידח ממנו נדח" ביחס ליהודים ("נצח ישראל") והוד הוא אותו הכח ביחס לניצוצות שבאומות העולם ("ורבים מעמי הארץ מתיידיים").
- ◆ מלך ר"ת מח-לב-כבד – סדר השליטה של מושכל-מורגש-מוטבע – אך היכ רומזת גם לכליות.
- ◆ אנשים-נשים-טף בעם ישראל הם כנגד מח-לב-כבד (מושכל-מורגש-מוטבע).
- ◆ "גרך אשר בשעריך" מכוון כנגד הכליות, שנותנות עצות איך להגיע גם לרחוקים ביותר.
- ◆ ארבע מדרגות העם ב"הקהל" הן כנגד מח-לב-כבד-כליות של המלך.
- ◆ מח-לב-כבד-כליות רומז לסוד "הנה מלכך יבא לך" האמור במשיח.
- ◆ ארבעת המינים הם בסוד "וארבעה לא ידעתים" – המשכה מרישא דלא ידע ולא אתידע.
- ◆ כוונת נטילת ארבעת המינים היא המשכת דעת ממקורה העליון הרמוז בסכך הסוכה.
- ◆ בהולכת המינים לכל הקצוות ממשיכים דעת לכל קצוות עם ישראל, כל סוגי הנשמות, ובהחזרת המינים ללב ממשיכים דעת למלכות, כח להגיע גם ל"כל עמי הארץ".
- ◆ כדי להמשיך דעת לז"א – לכל הקצוות בעם ישראל – נדרשת המשכה מחכמה סתימאה (ולא די בחכמה הגלויה).
- ◆ כדי להמשיך דעת למלכות – עד להמשכת דעת ל"כל עמי הארץ" – נדרשת המשכה מדעת דרדל"א (ולא די בהמשכה מחכמה סתימאה).

שיעור

"למען ישמעו" – כינוס הקהל טלפוני

"ארבעה המה קטני ארץ"

קיצור מהלך השיעור

בתוך שיעור סוכות השנה – בזמן הקהל – הוקדש חלק לא ארוך למאמר חסידות עמוק המיוסד על דרשת חז"ל לפסוק "ארבעה המה קטני ארץ". **ההקטנה העצמית** היא מאבני היסוד של עבודת ה' ו**התיקון הנפש** בדרך החסידות והשיעור עוסק בגוונים שונים של הקטנה – **מיעוט, ענוה, הקטנה ושפלות** – וגם מקנח בסוד העמוק של **העוצמה** האין-סופית הטמונה בתוך **הכלים הקטנים** דווקא. להבנת השיעור והחידוש שלו כדבעי מומלץ לקרוא את הנקודה המעובדת בגליון השבוע, שהיא בעצם הקדמה יסודית לתוכן השיעור.

"ארבעה הם קטני ארץ"

בפרק ל של משלי יש כמה רביעיות של מושגים, שלפי המדרש^א חלקן גם רומזות לארבעת המינים^ב. אחת הרביעיות מונה ארבעה "קטני ארץ"^ג:

אַרְבַּעָה הֵם קְטַנֵי אֶרֶץ וְהֵמָּה חֲכָמִים מְחַפְּמִים.
הַנְּמָלִים עִם לֹא עָז וְיָכִינוּ בְּקִיץ לַחֲמָם.
שְׁפָנִים עִם לֹא עָצוּם וְיִשְׁימוּ בְּסֵלַע בְּיָתָם.

נרשם ע"י איתניאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי יו"ט ראשון דסוכות תשפ"ג (ח"ג) – כפ"ח.

א תנחומא אמור כ; ויקרא רבה ל, טו.

ב על רביעיה נוספת ראה בח"א של השיעור – נדפס לעיל.

ג משלי ל, כד-כח.

מֶלֶךְ אֵין לְאַרְבַּעָה וַיֵּצֵא חֲצִץ בְּלוֹ.

שְׂמֵמִית בְּיָדֶיהָ תִּתְפַּשׂ וְהִיא בְּהִיבְלֵי מֶלֶךְ.

יש כאן גימטריא מופלאה ביותר, שכל היחידה הזו שוה בדיוק שש פעמים "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^ד! היות שב"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" יש שש מלים, זאת אומרת ש"שמע ישראל וגו'" ב"רצוא ושוב"^ה שוה בדיוק כל היחידה הזו. יש משהו מיוחד של החדרת האחדות – הגילוי של "הוי'

ד דברים ו, ד.

ה כלומר: שמע, שמע ישראל, שמע ישראל הוי', שמע ישראל הוי' אלהינו, שמע ישראל הוי' אלהינו הוי', שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד, ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד, הוי' אלהינו הוי' אחד, הוי' אלהינו הוי' אחד, הוי' אלהינו הוי' אחד, הוי' אלהינו הוי' אחד.

"ענוי ארץ"³, שני ביטויים דומים בתנ"ך. ענוים וקטנים הם מושגים דומים, אבל יש גם הבדל. כדי להבין זאת מוסבר שיש בעצם ארבע מדרגות. ב"פרק בעבודת ה'", לגבי בטול, אנחנו מסבירים שיש ארבע מדרגות כנגד יִהְיֶה - בטול, ענוה, הכנעה, שפלות⁴. מסתמא כולנו מכירים את המושגים האלה ואת ההבדל בין בטול לבין ענוה לבין הכנעה לבין שפלות. כאן יש עוד יסוד וכלל גדול בתורת החסידות, שיש מעט, ענו, קטן ושפל⁵.

מה שדומה, זהה, בשני המבנים הוא הענו והשפל. שם ענוה בִּיה עילאה - "משה זכה לבניה"⁶, המעלה של האיש, "האיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"⁷. גדר הענוה הוא "גריס באורייתא תדיר ולא מחזיק טיבותא לנפשיה"⁸. וכך לגבי כל המעלות שלו - הוא כליל המעלות, גם במוחין וגם במדות, אבל לא מרגיש זאת בכלל, לא מרגיש שיש לו שום מעלה, כי הכל בבטול וענוה. זו המדה המיוחדת של משה רבינו.

השפלות - המדה המיוחדת של דוד המלך, שאמר על עצמו "והייתי שפל בעיני"⁹ - היא שמרגיש את פחיתות עצמו, מרגיש טוב־טוב כמה הוא גארנישט. ככה הוא חי, מתוך ההרגשה הזו, שהכל רחמים. על כל נשימה הוא עושה יחוד של רחמים ושפלות¹⁰, שלא מגיע לי כלום, "תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אומר

אחד" בכל הריבוי־לכאורה של המציאות, הנושא הכללי שלנו השנה (שנת תשפ"ג, העולה "יום אחד"־"מקום אחד"־"בשר אחד", גילוי ה"אחד" בכל ממדי עולם־שנה־נפש)¹¹ - דווקא ב"ארבעה הם קטני ארץ".

קטנים בעיני אדם וגדולים בעיני הקב"ה

שוב, חז"ל אומרים שארבעת ה"קטני ארץ" ה"חכמים מחכמים" מכוונים כנגד ארבעת המינים של הלולב, והם מוסיפים ש"אם קטנים הם בעיני אדם גדולים הם בעיני הקב"ה".

בביטוי "אם קטנים הם בעיני אדם גדולים הם בעיני הקב"ה" אפשר

למצוא מקור למה שכתוב בזהר "מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איזהו זעיר"¹². הוא מזכיר גם את לשון הגמרא "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה"¹³. יש כלל ידוע שלכל מה שכתוב בזהר יש מקור במה שהוא יחסית נגלה שבתורה, בדברי חז"ל. איפה כתוב בחז"ל

שמישהו קטן הוא גדול? כאן, "אם קטנים הם בעיני אדם גדולים הם בעיני הקב"ה", עולים לשרש של הנמלים והשפנים והארבה והשממית.

מעט־ענוי־קטן־שפל

כתוב בחסידות¹⁴ ש"קטני ארץ" הם כמו

הוא כליל

המעלות, גם

במוחין וגם

במדות, אבל לא

מרגיש זאת בכלל,

לא מרגיש שיש

לו שום מעלה, כי

הכל בבטול וענוה

יב תהלים עו, י.

יג ביאורים למאמר "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת; סוד ה' ליראין שער "מלחמת היצר" פרקים ד"ה.

יד במספר קטן אחרון, ענו עולה ט, קטן עולה ו, ומעט עולה ב - אותיות המלה טוב (שפל עולה ה, היינו שיחד עם המלה שכנגד המלכות - כדלקמן - הכל מצטרף לאותיות המלה טובה).

טו ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצו צי זהר שם).

טז במדבר יב, ג.

יז סנהדרין פח, ב.

יח שמואל ב, ו, כב.

יט עין לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'".

1 א בראשית א, ה; שם פסוק ט; שם ב, כד.

2 ראה החל משיעור ה' אלול תשפ"ב (נדפס בגליון ר"ה).

3 זהר ח"א קכב, א.

4 פסחים נ, א; ב"ב י, א.

5 ראה לדוגמא תו"מ ח"ס עמ' 142 וחס"ב עמ' 171 וש"נ.

6 יא ראה - לכללות התוכן כאן - מגן אבות לסוכות ד"ה

"ארבעה הם קטני ארץ" (ח"ה פ, ב ואילך). ובכ"מ.

המדה המיוחדת

של דוד המלך
היא שמרגיש את
פחיתות עצמו,
מרגיש טוב
טוב כמה הוא
גארנישט

לגדולה – ככל שאני יותר גדול
אני יותר ממעט את עצמי. זו
עבודה של "מאן דאיהו רב איהו
זעיר" – כל הזמן מעט. אני יודע
שכמה שהשגתי בתורה – לא
השגתי כלום, כפירוש הבעש"ט^א
ל"תורת הוי' תמימה"^ב, שכל
כמה שלומדים לא נגעתי בתורה.

כל מה שמשה רבינו משיג את כל התורה, ה'
מלמד אותו ארבעים יום וארבעים לילה וכו',
אבל "ותחסרהו מעט מאלהים"^ג, הוא בחינת
"מעט". דווקא על ידי עבודה זו של "מעט"
– "מעט מעט אגרשנו מפניך"^ד, זו הסגולה
לרשת את ארץ ישראל, צריך "מעט מעט". אלה
הרמזים בזה.

מבנה ארבע הדרגות

בכל אופן, זהו כבר נושא גדול שאנחנו
פותחים עכשיו:

יש מעט – מישהו שהוא מעט, כל הזמן
ממעט, לא בדיוק מקטין – "ותחסרהו מעט
מאלהים". "מעט" הוא האות י של שם הוי'
ו"ענו" הוא ה עילאה של שם הוי'. ה"מעט" הוא
מה שב"פרק בעבודת ה'" נקרא בטול וענו הוא
הענוה שם. "מעט" אותיות טעם, סוד הטעמים
שכנגד החכמה (במבנה של טעמים-נקודות-
תגים-אותיות כנגד י-ה-וה)^א – "טוב טעם
ודעת למדני"^ב.

אנחנו מתקרבים להילולא של רבי נחמן
מברסלב, ח"י תשרי, אז נוסף משהו לכבודו
בסוד ה"מעט": בתורה רפ"ב בלקוטי מוהר"ן
– אולי התורה הכי מפורסמת של רבי נחמן
– הוא דורש את הפסוק "ועוד מעט ואין

'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'^א,
כל זה שייך למדת השפלות של
דוד מלכא משיחא.

על מי נאמר שהוא קטן?
הגמרא^ב מונה כמה – "דוד
הקטן", "שמואל הקטן" –
אבל העיקר והמקור הוא "יעקב
הקטן", "מי יקום יעקב כי קטן

הוא"^ג, הוא קטן בעיני עצמו. המקור של הכל
הוא יעקב אבינו, שאמר על עצמו "קטנתי מכל
החסדים"^ד. אדמו"ר הזקן מסביר בתניא, באגרת
הקדש ב, שכל שה' עושה חסד עם מי ששרש
נשמתו מהקדושה, כך הוא נעשה יותר ויותר
קטן בעיני עצמו – ככל שה' גומל עמו חסד
הוא מרגיש יותר ויותר לא ראוי לחסד שה'
עושה אתו, יותר ויותר קטן, "שנדמה בעיניו
שחטא", כמו שכתוב שם, באגרת שאדמו"ר הזקן
כתב כשהוא חזר מפטרבורג, אחרי שה' עשה
לו נס גלוי, לעיני כל העמים^ה. דווקא במצב
הזה, הכרה בעצמת הטובה שה' גומל איתי,
התגובה הספונטאנית, התגובה העצמית שלו,
שהוא מקטין את עצמו. התכונה הזו של הקטנה,
שאני קטן, באה לידי ביטוי, לפי חז"ל, דווקא
במינים של הלולב – "ארבעה הם קטני ארץ"
אבל "והמה חכמים מחוכמים".

בכל אופן, יש עוד מלה אחת, שאמרנו
הרגע – "מעט". ה' בוחר בנו וחושק בנו "כי
אתם המעט מכל העמים"^ו. יש מי שרק מקטין
את עצמו ויש מי שממעט את עצמו. התכונה
של הקדושה היא שכמה שזוכים שה' גומל
אתי חסד אני מקטין את עצמי כשה' גומל
אתי חסד. "מעט" הוא כאשר אני עצמי זוכה

א דברי הימים א כט, יד.

ב אבות פ"ג מ"ד.

ג חולין ס, ב.

ד עמוס ז, ב.

ה בראשית לב, יא.

ו ראה אגרות קודש אדה"ז אגרת לח.

ז דברים ז, ז.

א ראה בעש"ט עה"ת ואתחנן.

ב תהלים יט, ח.

ג תהלים ח, ו.

ד שמות כג, ל.

ה ע"ח ש"ח פ"א ובכ"ד.

ו תהלים קיט, סו.

י מעט
ה ענו
ו קטן
ה שפל

ארבע המדרגות האלה הן גם כנגד המינים, כי לפי הארזיז"ל – י היא ההדסים, ה עילאה הערבות, ה"ז הוא הלולב ו"ה תתאה האתרוג. ידוע^ל שאתרג ר"ת "אל תבואני רגל גאווה", המלכות, שלוקחים בשמאל – בנין המלכות מהגבורות". הסוכה, שהיא הקוש"י, ה"י, היא עצם האין של עצם הנשמה – אין יותר מיעוט, "אין מזל לישראל"^{לח}, "נצר חסד לאלפים"^{לט} – שמשתקף בתוך ה"ערבי נחל", סוד "אהיה אשר אהיה", שרש הענוה בכתר. עד כאן באותיות קצרות – עוד נושא.

"קטני ארץ" – כלים דעקודים

כתוב^כ שבכללות ה"קטני ארץ", "ענוי ארץ", שייכים לעוד מושג עמוק בחסידות – הספירות של עולם העקודים. בעולם העקודים כל האורות כלולים בכלי אחד^מ. בעולם הנקודים, עולם התהו שנשבר, יש עשרה כלים – לכל ספירה יש כלי בפני עצמו. בעולם הברודים, עולם האצילות, יש התכללות, מה שנקרא נקודה-קו-שטח^{נא}, נקודה-ספירה-פרצוף^{נב} – התפתחות לפרצופים. אבל יחסית, כתוב כלל גדול בחסידות שבעולם הנקודים, עולם התהו, יש עשר – בלי התכללות, רק עשר. יחסית בעולם הברודים, שהוא התיקון, כל אחד מהעשר כלול מכולם – יש כבר מאה נקודות.

לו ספר הליקוטים תהלים פל"ו.

לח בעש"ט עה"ת לך אות כו; ע"פ שבת קנו, א.

לט שמות לוד, ז. ראה ספר הליקוטים כי תשא פל"ד.

מ ע"ח ש"ו (עקודים) פ"א. ובכ"מ.

מא תורת חיים בראשית סה, ד. ראה מלכות ישראל ח"א מאמר "נקודה, קו, שטח" (עמ' קסא ואילך).

מב מב"ש שער ב ח"ב פ"א; ע"ח ש"ל (שער הפרצופים) דרוש ז (מ"ב); אמרי בינה עד, ב; שער היחוד פ"כ (קכד, א); התבאר במלכות ישראל הנ"ל; חסדי דוד הנאמנים ח"ה עמ' 62-11.

רשע והתבוננת על מקומו ואיננו^{לג}, שעל ידי שמוצאים באדם את ה"מעט" בו "אין רשע" (הנקודה הטובה), דנים אותו לכף זכות, מתקיים "והתבוננת על מקומו ואיננו" כי עלה ממנו באמת לכף זכות. במושגים שהסברנו כעת, ה"מעט" הוא בחינת החכמה – "והחכמה מאין תמצא"^{לד} ובנקודת ה"אין" שלו, ה"מעט" שלו, הוא באמת לא רשע. החכמה והבינה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{לה} – גילוי ה"מעט" גורם ל"והתבוננת [בכח הבינה] על מקומו [סוד 'ואי זה מקום בינה'^{לז}] ואיננו", הוא כבר לא היכן שהיה כי ה"מעט" בטל לגמרי את ה"רשע" שבו, ודוק.

ההכנעה ב"פרק בעבודת ה'" מקבילה להקטנה אצלנו, למדת ה"קטן", "קטנתי מכל החסדים". לא בדיוק אותו דבר. לפי פשט כניעה היא כמו כריעה, "כעבדא קמיה מריה"^{לו}, והקטנה היא להרגיש את עצמי קטן, "קטנים הם בעיני אדם" דווקא ואז "גדולים הם בעיני הקב"ה". ה"קטן" בכלל שייך לזו

שבשם, סוד פרצוף זעיר-אנפין (שמרגיש עצמו תמיד חוטא-חסר ביחס לשלמות של פרצוף אריך אנפין) – זהו גם סודו של "יעקב הקטן" (שמדתו תפארת, עיקר ה"ז שבשם), ממנו נלמדת ההקטנה העצמית, כנ"ל.

בסוף, אחרון אחרון, הוא השפל – השפלות שהיא פנימיות המלכות, מדתו המיוחדת של דוד המלך, כנ"ל.

יש פה ארבעה מדרגות, התבוננות חשובה

ביותר:

לג שם לו, י.

לד איוב כח, יב.

לה ראה זהר ח"ג רצ, ב; ח"א קכג, א.

לו ראה שבת, י, א.

ה"מעט" הוא

בחינת החכמה

- "והחכמה מאין

תמצא" ובנקודת

ה"אין" שלו,

ה"מעט" שלו, הוא

באמת לא רשע

הכלי הזה,

וההשתקפות שלו,
נקרא "קטני ארץ"
- נראה קטן אבל
הוא עצום

אלף, ששואה א אך משמעותה
1000 – כלי אחד שהוא בעצם
אלף כלים).

הכלי הזה, וההשתקפות שלו,
נקרא "קטני ארץ" ו"ענוי ארץ",
כל הלשונות של "מאן דאיהו

זעיר איהו רב" – נראה קטן אבל הוא עצום.
מה כתוב שם? "הנמלים עם לא עז" ואחד כך
"שפנים עם לא עצום" – אבל בפנימיות יש
כן "עז" וכן "עצום". ככה הארבה, בפנימיות יש
לו מנהיג – רק שלא רואים אותו, הוא נסתתה.
אחרון אחרון, השממית, עושה את הבית שלו
מתוך עצמו, על דרך "מהתעבות האורות נתהוו
הכלים"מה.

מה החידוש? הדגש שבעולם
העקודים – בו יש רק כלי אחד,
עוד פחות מעולם הנקודים –
הבטול כל כך עצום שלא רואים
את שרש הכלים. אם האורות
היו מתגלים היו רואים שיש שם

שרשי כלים, ואדרבא, בריבוי מופלג יותר אפילו
מעולם הברודים, שהוא עולם התיקון. אם היה
מתגלה הפוטנציאל, הכח, שיש בעולם העקודים
הייתי רואה שלכל ספירה מהעשר יש מאה כלים
להכיל. כלומר, סה"כ בעולם העקודים היו אלף
כלים, "האלף לך שלמה"מג, אבל אני רואה רק
כלי אחד שכולל את כל האורות של העקודים
(בסוד "איכה ירדף אחד אלף"מד – סוד האות

מג שיר השירים ח, יב. ראה שער הפסוקים ויקרא.
מד דברים לב, ל.

מה ראה ע"ח ש"ז (מול"מ) פ"א.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ל"ארבעה הם קטני ארץ" – הרומזים לארבעת המינים – יש כח מיוחדת לגלות-
להחדיר את ה"אחד" בכל פרטי המציאות.
- לכל דבר בפנימיות התורה ניתן למצוא מקור גם בחלק הנגלה שלה.
- הקטנים בעיני אדם גדולים בעיני הקב"ה.
- לעבודת ההקטנה ארבעה גוונים – מיעוט-ענוה-הקטנה-שפלות.
- כאשר האדם זוכה לחסד ה' עליו להקטין עצמה וכאשר הוא זוכה לגדולה עליו למעט
את עצמו.
- עבודת המיעוט-העצמי הוא סגולה לירושת הארץ.
- בנקודת ה"מעט"-האין שלו האדם אינו רשע – וכשמגלים אותה אזי "והתבוננת על
מקומו ואיננו".
- הספירות דעקודים הן בסוד "ענוי ארץ" ו"קטני ארץ" – נראה שיש כלי אחד, אך בעצם
טמון בו ריבוי עצום של כלים.
- ב"ענוי ארץ" ו"קטני ארץ" עקוד' כח אין-סופי שאינו נראה במבט ראשון.

משמחת העבר לשמחת העתיד

קיצור מהלך השיעור

בשיעור קצר בליל שמחת תורה, אחרי ההקפות, הסביר הרב כי בעוד "זמן שמחתנו" של סוכות הוא על אסיף כל העבודה עד כה, הרי ש"זמן שמחתנו" של שמיני־עצרת הוא שמחה בעבודת השנה החדשה המתחילה כעת – זהו מעבר משמחת היש' לו זכינו לשמחת האיין' (שעתיד להוולד כיש' נעלה באיין־ערוך). לאור זאת, שמחת שמיני־עצרת – הבאה עם בקשת הנשם הרומז לצמיחה החדשה – ממשיכה ומלווה אותנו לאורך כל עבודת החורף הבעל"ט.

נענה לפי פשוט: סוכות הוא "חג האסיף"^ב – השמחה כשאוספים את כל התבואה מהשדה הביתה, מקבלים את הפירות של כל העבודה. סוכות הוא זמן של אסיף והפנמה – יש את הסוכה, שהיא אמנם אור מקיף^ג אבל יש בו דעת־הפנמה, "למען ידעו דר'תיכם כי בסקות הושבתי את בני ישראל"^ד, ואחר כך מפנימים עוד יותר את האור באמצעות נטילת ארבעת המינים^ה. בכך סוכות סוגר את מעגל השנה החקלאי של שלשת הרגלים (מתאים לפשט, שפסח הוא

"זמן שמחתנו" על העבר ועל העתיד

בשמיני עצרת אומרים בתפלה "זמן שמחתנו", כמו שאמרו בכל ימי סוכות. שמיני עצרת הוא "רגל בפני עצמו" להרבה עניינים^א, לכן לכאורה היה מתאים שתהיה לו הגדרה שונה מסוכות – כנראה שאין יותר גבוה מ"זמן שמחתנו", השמחה היא השיא. אנחנו נמצאים בזמן־השיא – כמו שהרבי אהב להגיד, די הכסטע־צייט – והשיא של הכל הוא השמחה. בכל זאת, צריך להבין את ההבדל בין "זמן שמחתנו" של היום ל"זמן שמחתנו" של אתמול.

ב שמות כג, טז; לד, כב.
ג שעה"כ דרושי הה"ס ג; פע"ח שער חה"ס פ"ג.
ד ויקרא כג, מג.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. שמחת תורה תשפ"ג – כפ"ח.
א סוכה מח, א. ובכ"מ.

צריכים להרגיש

שכל מה שהיה
עד עכשיו הוא
שום דבר ביחס
לחידוש הבא
שצריך להגיע
בשנה הקרובה
- חידוש שבאין
ערוך

כבר נתן לי נותנת בטחון שגם בשנה הבאה ה' יתן לי וב"זמן שמחתנו" של שמיני עצרת שמחים על העתיד לבוא – זו שמחה עתידית (כמו שאנחנו מסבירים שאמונה היא בעצם תענוג עתידי, תענוג ממה שעוד לא התגלה).

סודות הגשם

מעבר לפשט, שהגשם הוא לקראת מחזור חקלאי חדש, תפלת גשם היא גם תפלה על עיבוד הנשמות. לפי הסוד¹, בשמיני עצרת מתחולל זיווג בו נכנסות נשמות לעיבוד שנמשך עד ללידת הנשמות בשביעי של פסח, בקריעת ים סוף. השמחה של שמיני עצרת היא שמחה על לידת נשמות חדשות, עד לנשמות החדשות לגמרי שיהיו בימות המשיח – שיהיה חידוש בתודעה שלנו, חידוש בעבודת ה' שלנו. כמו שעוד נסביר, אחרי השמחה של סוכות, בסיום העבודה של שנה שעברה, צריכים להרגיש שכל מה שהיה עד עכשיו הוא שום דבר ביחס לחידוש הבא שצריך להגיע בשנה הקרובה – חידוש שבאין ערוך. האדם אוסף את מה שעבד עליו שנה שעברה, ומתחיל להתכונן בשמחה לעבודה חדשה, מתפלל על העתיד, כשקודם כל הוא מתפלל על לידת נשמות. מכיון ששמחת תורה הוא הזמן של עיבוד הנשמות, זהו הזמן הכי מסוגל למי שצריך להפקד בפרי בטן להתפלל על כך ולזכות לישועה.

למה עוד רומז גשם? בזמן הגלות יש הרבה מצוות שאנחנו לא יכולים לקיים. כתוב² שבסך הכל אנחנו יכולים לקיים בזמן הגלות 270 מצוות, "אני ישנה [בגלותא]³ ולבי ער"⁴. כמה מצוות אין לנו היום, ואנחנו מחכים לחזרה

"ראש השנה לרגלים"⁵). פסח הוא חג האביב, כשרק מתחילה הצמיחה – הכל נמצא רק בכח, עדיין לא יודעים מה יהיה עם התבואה, ולכן אין עדיין שמחה גלויה. בתורה לא כתובה שמחה בנוגע לחג הפסח. בשבועות, "חג הקציר"⁶, כבר מתחילים לקצור את הפירות – יש כבר שמחה גלויה, מפורשת בתורה! בכל זאת, התבואה עדיין בשדה, עדיין

לא יודעים מה יהיה אתה ויש מקום לדאגה. אבל בחג האסיף כל התבואה כבר בבית ויש שמחה מלאה – כתוב שלש פעמים שמחה⁷, "בתלת זימני הוי חזקה"⁸. בשנה הראשונה אחרי יציאת מצרים במעגל השנה הזה, בין חג הקציר – שהוא גם "זמן מתן תורתנו" – לחג האסיף הספקנו גם לחטוא בעגל, לעשות תשובה ושה' יסלח לנו ביום כיפור, "סלחתי כדברך", ויתן לנו את הלוחות השניים. הפכנו מצדיקים לבעלי תשובה, עם כל המעלות שלהם⁹.

כלומר, "זמן שמחתנו" הוא השמחה על סיום העבודה של שנה שעברה – שמחה על הישגי העבר. כמובן, באופן מתוקן, צריך לדעת שההישגים הם לא שלי, הם מתנה מה' – "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"¹⁰. בכל אופן, יש כאן שמחה על העבר – על מה שכבר נמצא אצלי. לעומת זאת, בשמיני עצרת יש תפלת גשם – מתפללים על העתיד, על התבואה שעתידים לשתול לקראת השנה הבאה. השמחה במה שה'

ה ר"ה פ"א מ"א (וראה שם בגמרא ד, א ואילך, וכן שם גבי "בל תאחר").

ו ע"פ דברים טז, א.

ז דברים טז, י"א.

ח ויקרא כג, מ; דברים טז, יד"ט. ראה יל"ש עה"ת רמז תרנד.

ט בבא מציעא קו, ב.

י במדבר יד, כ.

יא וכפי שדובר גם בשיעור ביום המחרת.

יב דברים ת, יח.

יג ראה שעה"כ סוף דרושי הה"ס, ובכ"מ.

יד ראה באגרת המחבר לספר החינוך (והובא בכ"מ).

טו זהר ח"ג צה, א.

טז שיר השירים ה, ב.

שמחתנו" של העתיד, שבאי-ערוך למדרגה הזו? ידוע שיש סוד של עלית העולמות²³, ווארט חסידי חריף – לעתיד לבוא הגוים יהיו מתנגדים, המתנגדים יהיו חסידים והחסידים יהיו במדרגה של רבי. הרבי שלנו, הרבי מליובאוויטש, אומר²⁴ שהיום כל אחד כבר צריך לשאוף להיות אדמו"ר, להיות רבי – להיות במדרגה של בלי גבול בתוך גבול. אם כולם עולים להיות כמו הרבי – ודאי גם לרבי תהיה עליה. מה יכול להיות יותר מבלי-גבול בתוך גבול? קשה לנו לתאר מה יכול להיות יותר גבוה, זו המדרגה של הנשמות החדשות עליהן מבקשים בשמיני עצרת.

יש מאין ואפס המוחלט

בשביל להסביר יותר נוסף עוד רמז: אם משנים את סדר האותיות **אסף**, מחליפים את ה-ס וה-פ, מקבלים את המלה **אפס**²⁵. במלים אחרות, **איין-סוף** – אותו אוספים בחג האסוף – הוא הסוד של מה שנקרא 'היש האמתי' ואילו אפס הוא 'האיין האמתי'²⁶. כשמדברים בתניא על בריאה הביטוי הוא "יש מאין ואפס המוחלט"²⁷ – "אפס המוחלט" הוא הכי הפוך מיש, עוד יותר מהמושג איין.

איפה אנחנו מכירים בתנ"ך את המושג אפס? הפסוק הכי חשוב בעניין הוא "הן גוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו"²⁸. אנחנו מסבירים²⁹ שיש כאן שלש מדרגות, שלפי הסדר מלמעלה

של הקיום שלהן בימות המשיח? אם מתוך 613 מצוות אנחנו יכולים לקיים 270 – יש **גשם** (343) מצוות שאנחנו לא יכולים לקיים. מספר מאד מיוחד ושלם – שבע בחזקת שלש, בסוד "שבעתים כאור שבעת הימים"³⁰. בתפלת גשם אנחנו מתפללים לחזרה של המצוות העתידיות האלה – מתוך בטחון שה' יחזיר לנו אותן, שמחה ותפלה שנזכה לכך עוד השנה. גשם רמוז גם לתחית המתים, בסוד "גשם נדבות"³¹.

לאסוף אין סוף

נגיד עוד רמז כדי להעמיק בעניין: השרש של

אסוף הוא **אסף**. אסף הוא גם שם של בן אדם, שיש לו הרבה תהלים... אסף הוא אחד המשוררים, מבני קרה, שחיבר כמה ממזמורי התהלים³². אמרנו הרבה פעמים³³ ש-**אסף** הוא נוטריקון **איין-סוף**. ב"חג האסוף" כל יהודי אוסף איין-סוף – יש לו איין-סוף, לא רק בכח אלא גם בפועל. איסוף של איין-סוף זו נשיאת הפכים – בלי-גבול בתוך גבול.

רבי הלל מפאריטש אמר³⁴ שזו ההגדרה של רבי – בלי גבול בתוך גבול. כל החיבור שלנו "וצדיק יסוד עולם"³⁵ מבוסס על הווארט הזה של רבי הלל.

בכל אופן, כל זה שייך ל"זמן שמחתנו" של סוכות – השמחה על העבר. מה ה"זמן

יז ישעיה ל, כו. וראה רש"י עה"פ.

יח תהלים סח, י.

יט מזמורים נ, עג"פג.

כ סוד ה' ליראיו עמ' תסה; לחיות עם הזמן ויקרא עמ' קפ. כא כך מופיע בכתבי החסיד ר' יוחנן גורדון, מובא במגדל עז (מונדשיין) עשרה מאמרות עמ' שנג.

כב המאמר השלישי בספר לב לדעת.

כג ראה באורך במאמר הנ"ל בהערה הקודמת פ"ב ובהתוועדות ח"י אלול תשמ"ח.

כד שיחת הושענא רבה תשנ"ב.

כה ורמז נאה: ההבדל בין **אסף** ל**אפס** הוא בצורת האחוריים: **א אס אסף** עולה **ברא**, היינו יש (כידוע שמשמעות השרש **ברא** בלשון הקדש היא בריאה חדשה יש מאין כו'), ואילו **א אפ אפס** עולה "אין עוד [= אפס] מלבדו [= א אפ]" (דברים ד, לה)!

כו ראה גם שערי אורה שער הפורים ד"ה "יביאו לבוש מלכות" פכ"ד ואילך; סוד ה' ליראיו שער "שלשה דלוגים" פ"; וראה שיעור ד' שבת תשע"א בביאור מאמר אדה"א.

כז אגה"ק כ ("איהו וחיהי").

כח ישעיה מ, יז.

כט רוחו של משיח מאמר "הכח לכבוש את ארץ ישראל" בכ"מ.

הרבי שלנו, הרבי מלויבאוויטש, אומר שהיום כל אחד כבר צריך לשאוף להיות אדמו"ר, להיות רבי - להיות במדרגה של בלי גבול בתוך גבול

רק ביכולת של הקב"ה^{לב}; אין הוא כבר הראש השני שבכתר, שנקרא בפירוש "רישא דאין"^{לג}, התענוג האלקי; כתוב^{לד} ש"תהו" הוא רצון, הראש השלישי שבכתר – כשאנחנו עושים את רצון ה', בקיום המצוות, אנחנו מתקנים את השבירה של עולם התהו.

כדי להגיע להמשכה חדשה לגמרי ביחס לכל מה שהיה – לעבור מ"זמן שמחתנו" של היש

האמתי, של כל ההישגים בהווה, אפילו שיש הרבה הישגים ועד להישגים אין-סופיים, ל"זמן שמחתנו" של עבודה שבאין ערוך – צריך להגיע לאפס המוחלט. נאחל שנגיע לאפס המוחלט, ושתהיה שנה טובה ומתוקה עם חידושים שבאין ערוך.

לב על המושגים יכולת כחיפועל ראה המשך תרס"ו ד"ה "כי עמך מקור חיים" עמ' קפא.
לג עמק המלך ש"ט (תלת רישין) פ"א ואילך. ובכ"מ.
לד ראה ע"ח שמ"ב (דרושי אבי"ע) פ"א.

למטה הן אפס-אין-תהו^ל. תהו הוא כבר התחלה של מציאות, שעדיין אינה גמורה – "והארץ היתה תהו"^{לא} לפני הבריאה; האין קודם למציאות היש – אין של היש הנברא^{לב}; אבל האפס – עד לאפס המוחלט – הוא עוד יותר העדר אפילו מהאין.

שלש המדרגות הללו הן כנגד שלשת הראשים שבכתר – אפס הוא רדל"א (אפס נוטריקון אין-תפיסה), מדרגת האמונה, שהזכרנו קודם שהיא התענוג העתידי, יחס למשהו שלא נמצא במציאות בכלל, לא בפועל ואפילו לא בכח, אלא

ל וכמה רמזים: אפס אין תהו עולה תריג, משה רבינו (שאמר "אם אין מחנ" והוא מהשמיטה הקודמת, בחינת תהו). ועוד, "מאפס ותהו נחשבו לו" עולה 1000, סוד אלף אורות שקבל משה במתן תורה, כאשר רק "נחשבו לו" עולה בן עמרם העולה "איש האלהים" – עוד שני כינויים מובהקים למשה (וכן "מאפס ותהו" עולה כג פעמים הוי', כאשר משה עולה כג פעמים יה, ודוק). במספר סדורי אפס אין תהו עולים 91, אמן, יחוד הוי' אדני, משולש אחד וכו'.

לא בראשית א, ב.

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ השמחה היא השיא – אין מדרגה למעלה מ"זמן שמחתנו".
- ♦ סוכות הוא סיום המחזור החקלאי של שלשת הרגלים.
- ♦ יש לשמוח על הישגי העבר מתוך הודיה לה' וידיעה ש"הוא הנתן לך כח לעשות חיל".
- ♦ השמחה בהישגי העבר נותנת בטחון ושמחה בהישגי העתיד.
- ♦ צריך להרגיש שכל הישגי העבר הם כאין לעומת העבודה החדשה הצפויה.
- ♦ בתפלת גשם מבקשים על הצמיחה העתידית – בגשמיות וגם ברוחניות (לידת נשמות חדשות; חידוש מצוות שאין בגלות; תחית המתים).
- ♦ שמחת תורה הוא זמן מסוגל לתפלה להפקד בפרי בטן.
- ♦ כל יהודי יכול לאסוף אין סוף – להכיל בלי-גבול בתוך גבול.
- ♦ כדי להגיע לעבודה חדשה לגמרי צריך קודם להגיע לאפס המוחלט.

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

האיש האשה והסופר

(אך התכלית היא כאשר משה כ"גואל אחרון", מלך המשיח, לא יפרוש מאשתו). משה רבינו הוא "שושבינא דמלכא", המביא את ה' המלך-האיש, ואילו אהרן הכהן הוא "שושבינא דמטרוניתא", המביא את ישראל-המלכה-הכלה – לכן דווקא אצל אהרן יש שלום בית במפורש, אהרן משימ שלום בין איש לאשתו.

הסופר העיקרי אחרי משה הוא עזרא הסופר.¹ והנה עזרא לשון "עזר כנגדו", עזרא הוא עזר כנגדו למשה! משה הוא האיש, "האיש משה", שושבינא דמלכא, ועזרא (מזרע אהרן) הוא בחינת אשה. והנה **משה עזרא = איש ואשה = אשה חדשה** (אשה שהיא חדשה תמיד, בהתחדשות הנישואין) = **רוח הקדש** (כדי לעשות שלום בית) = **משפט צדק**. ועוד, **איש עזרא אשה = "וידבר הוי' אל משה לאמר"**, הפסוק העיקרי בכל התורה של יחוד ה' וישראל על ידי משה כממוצע מחבר.

איש משה עזרא אשה = כתר כתר (כבוד חתן וכבוד כלה), היינו יחוד בדרגת הכתר, "תמתי תאומתי", עד שכתר-רצון אחד לשניהם, דהיינו "אהבה שאינה תלויה בדבר" וממילא אין מציאות של "מצא בה ערות דבר" אלא ברית עולם בל תופר.

"כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו פי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר פרישת ונתן בידה ושלחה מביטו"². לשיטת התוספות³, "וכתב" בפסוק לא מתייחס לבעל אלא לסופר הכותב את הגט, "וכתב [הסופר]... ונתן [הבעל]"⁴ (ולכן אין צורך לדין שליחות בכתיבת הגט, ויש חולקים בזה). לפי זה, מדובר בפסוק על שלש דמויות, האיש, האשה והסופר, כאשר הסופר הוא הממוצע בין שניהם.

איש ואשה רומזים לקב"ה וכנסת ישראל, ומשה רבינו הוא הסופר⁵, "ספרא רבא דישראל"⁶ – **"ויכתב משה [= תשפג] את התורה הזאת"**. אלא שספר התורה שכתב משה הוא שטר האידוסיין או הכתובה בין ישראל לה', ומשה הוא 'ממוצע המחבר' בין ישראל לה', הפוך מהסופר הכותב גט. אכן, יש אצל משה ספר גירושין: משה היה צריך לפרוש מאשתו, בציווי ה' כדי שישא את "כלת משה", פנימיות השכינה, כלומר גירושין מאשתו לתכלית יחוד הקב"ה וישראל

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב.

א דברים כד, א.

ב גיטין כב, בד"ה והא.

ג רא"ש גיטין פ"ב סימן כה.

ד **איש אשה משה** = יחידה פעמים הוי' (סוד שם סג) =

עד פעמים אחד, "עד הוי' בכס", "הוי' אחד".

ה תרגום אונקלוס דברים לג, כא.

ו וכן מה שנאמר בפרשת יתרו "אחר שלוחיה" לדעת רבי יהושע במכילתא פירושו "אחר שנפטרה ממנו בגט", עיי"ש.

ז **משה עזרא** ועוד משה עזרא במילוי ובמילוי המילוי = ה פעמים "זה הדבר אשר צוה הוי'", נבואת משה באספקלריא המאירה.

קדושת לוי

פרשת בראשית

להסתכל באין

בכל רגע ("לעולם הוי' דברך נצב בשמים"²), "יוצר אור ובורא חשך"³ לשון הווה, והיש בטל לאין האלקי. אלא שבעולם קיים העלם והסתר הבורא מן הנברא, בסוד הצמצום של אור אין סוף.

המודעות הרגילה של האדם היא תחושת הקיום שלו-עצמו בתור 'יש', כאילו הוא נברא-נוצר אי-שם בעבר וכעת הוא יש העומד בפני עצמו, "אשר יצר [לשון עבר] את האדם בחכמה [החכמה היא בחינת יש כנ"ל]" – זו 'חכמת' האדם "להסתכל בעצמו", 'מודעות עצמית', יכולת הסתכלות והתבוננות בעצמו. אך עבודת האדם היא לבוא אל האין, לדעת שהוא אינו כלום אלא שה' נותן בו כח וחיות ברגע זה ממש, להסתכל באין האלקי ולא בעצמו, ואז אינו מרגיש את עצמו ליש אלא אין. זו התכלית, "לאסתכלא ביקרא דמלכא", והרי ביחס לה' "כולא קמיה כלא חשיב" וממילא גם האדם המסתכל עצמו כלא חשוב.

כתרי-חכמה-בינה

בדברי הקדושת לוי כאן, החכמה היא בחינת יש, "והחכמה מאין תמצא"⁴, "תמצא" להיות יש, מציאות לעצמה. בשם הוי', חכמה היא

פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ⁵. כותב הקדושת לוי: הכלל שהבורא ברוך הוא ברא הכל והוא הכל והשפעתו אינו נפסק מעולם כי בכל רגע משפיע שפע לברואיו ולכל העולמות ולכל ההיכלות ולכל המלאכים ולכל חיות הקודש. ולכן אנו אומרים יוצר אור ובורא חושך. ולא יצר אור וברא חושך רק יוצר בלשון הווה, כי בכל רגע הוא יוצר שבכל רגע הוא משפיע חיות לכל חי... ולכן כשאדם בא לאין ויודע שהוא אינו כלום רק הבורא ברוך הוא נותן בו כח אז מכנה להשם יתברך בשם בחינת יוצר דהיינו לשון הווה שגם עתה הוא יוצר. אכן כשאדם מסתכל בעצמו ואינו מסתכל באין אז הוא במדרגות יש אז מכנה להבורא ברוך הוא רק בחינת יצר, דהיינו שברא אותו כבר ולכן אנו אומרים אשר יצר את האדם בחכמה דחכמה הוא מדרגת יש... וזהו בראשית ברא אלהים, פירוש שהשם יתברך ברא יש שהוא ראשית ועל ידי זה נתהוה בריאת שמים וארץ, כי קודם הכל נתהוה באין וזהו שתרגם ירושלמי בחוכמה ברא כו', כי חכמה הוא בחינת יש.

הבריאה היא יש מאין, בראשית היינו ברא יש. זו דרגת החכמה, "בראשית" המתורגם "בחוכמא", "ראשית חכמה", מדרגת יש (כמו שיתבאר). אך באמת הבריאה מתחדשת תמיד

ב תהלים קיט, פט. כמבואר בתניא, שער היחוד והאמונה פ"א.

ג ישעיה מה, ז.

ד איוב כח, יב.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב כ"ה תשרי תשפ"ב.

א בראשית א, א.

את היש לאין. חיבור היש לאין הוא על ידי תורה ומצוות, בדרך "והחיות רצוא ושוב"¹, כידוע הרמז **רצוא ושוב = תורה** – "רצוא" מהיש של החכמה אל האין האמתי של הכתה, "ושוב" חזרה מהאין ליש. ויש לדייק: על ידי חכמה מגיעים לבטול היש לאין, ועל ידי תורה היש עולה ומתחבר ונכלל באין, ודוק.

"והחיות רצוא ושוב" נאמר על חיות הקדש. קודם הזכר שה' משפיע חיות "לכל העולמות... ולחיות הקדש", חיות הקדש הן הדרגה העליונה בבריאה, המקבילה לדרגת 'חיה' במערכת נרנח², נפש־רוח־נשמה־חיה־יחידה, כאשר החיה היא כנגד החכמה והיא מתחברת ליחידה, האין האמתי (בסוד אותיות ל"ם של "צלם").

אמונה ודעת

בכל מצוה יש נסתר ונגלה, הנסתר הוא בחינת האין, מה שאנו עושים נחת רוח לה' יתברך (שייך לרישא דאין כנ"ל), "הנסתרת לה' אלהינו"; הנגלה הוא בחינת היש, מה שהמצוה פועלת לטובתנו, "והנגלת לנו ולבנינו". "הנסתרת" הן אותיות **יה** בשם הוי', הרמוזות באותיות **מצ** של **מצוה**, המתחלפות באתב"ש באותיות **יה**; "והנגלת" הן אותיות **זה** בשם הוי' שהיה הן אותיות **זה** במצוה.

הנסתר והנגלה כאן מקבילים לאמונה ודעת: החלק הנסתר במצוה, האין, התענוג "שאנו פועלים בו" יתברך, נסתר מאתנו ונודע רק בכח האמונה, כאשר האמונה היא 'תענוג שעתיד להתגלות'. והחלק הנגלה, היש, שפע הטוב לנו, נודע ממש בכח הדעת, כאשר דעת כוללת חכמה־בינה־דעת, החל מחכמה שפנימיותה בטול, הכח לבטל את היש לאין. ורמז מובהק בשוויון זוגות המושגים: **תענוג בטול = אמונה דעת (= כד ברבוע = יסוד מלכות**, התענוג מתגלה ביסוד, והדעת בארץ־מלכות)!

האות **י**, סוד הצמצום, התהוות ותודעת היש. מעל ומעבר לחכמה נמצא הכתר (קוצו של יו"ד בשם הוי'), הוא האין האמתי וממנו מתהווה החכמה יש מאין. בפרט, בתוך הכתר דרגת האין האמתי שייכת ל"רישא דאין", אחד משלשת הראשים של הכתר – רישא דאין הוא כח התענוג בנפש, ובאלוקות היינו מה שה' מתענג במעשה התחתונים, בחינת האין במצוות כמו שיבאר הקדושת לוי בהמשך.

הכתר הוא מעל הזמן לגמרי, הווה תמידי, "יוצר אור", ואילו החכמה היא מקור התהוות הזמן ("בראשית ברא", בריאת נקודת הראשית של הזמן), וממנה נובעת תחושת הזמן של האדם שמצדו הבריאה נתפסת כעבר, "יצר את האדם". אכן, ביחס לבינה, החכמה היא אין והבינה יש (ואז מתפרש "החכמה מאין תמצא [בבינה]"). בנפש, החכמה היא ברק המבריק על השכל, מעל השכל עצמו, ואילו הבינה היא השגה והבנה ממש. החכמה היא בטול ל"אחד האמת"³, והבינה שרש הישות. החכמה שייכת לעולם האצילות, "אבא [חכמה] מקנן באצילות", בו אין מודעות נפרדת אלא הכל בטל באין האלקי, ואילו הבינה שייכת לעולם הבריאה, "אמא [בינה] מקננא בכורסאי [עולם הכסא, עולם הבריאה]", בו מורגשת התהוות היש מהאין, יש הבריאה מאין האצילות. אם כן, יש שלש מדרגות: הכתר הוא האין האמתי; החכמה היא יש יחסית לכתר ואין יחסית לבינה, האין של היש; והבינה היא יש. לכן דווקא החכמה היא מקור הכח הנפשי של בטול היש לאין, ודוק.

רצוא ושוב

ממשיך הקדושת לוי לבאר כי עלינו לחבר את היש באין, כדברי הרב המגיד (רבו של הקדושת לוי) שה' ברא את העולם יש מאין ואילו הצדיקים ("ועמך כלם צדיקים") מחזירים

1 אור תורה פרשת אמור אות קכ. ח יחזקאל א, יד.

2 ה תניא פל"ה בהג"ה. ח ראה תקו"ז כג, א.

בחירות למלך במרחשון

ממחויבויות כאלה.

החטא הקדום של מאיסה במלכות בית דוד מלווה אותנו עד היום. "בשלשה דברים מאסו בני ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבית המקדש... אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן, 'אָחַר יָשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם' זו מלכות שמים, 'וְאֵת דָּוִד מֶלֶכָם' כמשמעו, 'וּפָחְדוּ אֶל ה' וְאֶל טוֹבוֹ בְּאַתְרֵי הַיָּמִים', זה בית המקדש".¹

בשנת הקהל הנוכחית, ובתקופת בחירות במדינה, יש לעורר את הציפייה-הדרושה למלכות בית דוד. ההשתתפות בבחירות אמנם נדרשת מכל אחד ואחת (כפי שהורו רוב גדולי ישראל מאז הקמת המדינה, וכדברי הרבי מליובאוויטש), כדי להביא בע"ה לכך שבשלטון יעמדו ככל הניתן אנשים שטובת העם היהודי מול עיניהם, אך אסור לשכוח שאנו מצפים למשהו אחר לגמרי! מדינת ישראל כיום מזכירה במידה רבה את 'מלכות הצפון' של ירבעם, מדינה שהאופק שלה מסתכם ב'חזון חילוני' מקוצץ של רווחה כלכלית ובטחונית... אך אנו שואפים ופועלים לחידוש מלכות בית דוד, כאשר מלכות הצפון תתכופף בפני מלכות בית דוד אשר תקום ותתכלל בתוכה ("עץ יוסף" תחת "עץ יהודה"). רק כך יהיה "סימן טוב", סימן של גאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

בשבת זו נברך את חדש מרחשון הבא עלינו לטובה. אחד האירועים החשובים בחדש זה היה בתחילת מלכות ירבעם בן נבט 'וַיַּעַשׂ יִרְבְּעָם קָג בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי [חשוון, השמיני מניסן] בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ כִּהְיָה אֶשֶׁר בִּיהוּדָה"², וכן פילוג הממלכה בכלל מתייחס לחדש זה.³ ובהקשר ל"שנת הקהל" שאנו בה: ירבעם מלך במוצאי שמיטה וחשש ממעמד הקהל בו תודגש מעלת מלכי בית דוד,⁴ ולכן מנע את העם מלעלות למקדש והמציא חג כתחליף לסוכות.

מלכות בית דוד היא השושלת שבחר ה', "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו"⁵, ומלכי בית דוד הם המולכים בירושלים העיר הנבחרת.⁶ אך ירבעם מאס במלכות דוד, "מֵה לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה בְּבִן יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל", ולא היה מוכן לקבל ש"בן ישי בראש".⁷ מלכות בית דוד מייצגת את התלכדות העם סביב דבר ה' וסביב המקדש (וגם כאשר המלך חוטא, הוא נשפט לפי מדת נאמנותו לערכים הנצחיים של "כסא דוד" שבזכותם עלה למלוכה), אך ירבעם רצה 'מלכות מודרנית' משוחררת

נערך ע"י יוסף פלאי.

א מלכים א' יב, לב.

ב בני יששכר לחדש מרחשון.

ג ירושלמי עבודה זרה פ"א ה"א.

ד דברים יז, טו.

ה ראה דברי הימים ב' ו, ה. רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ו.

ו מלכים א' יב, טז.

ז ראה סנהדרין קב, א.

ח פירוש רש"י הושע ג, ה. מדרש שמואל פרשה יג.

הסיפור החסידי

החת"ם סופר | הוא אמר שלושה דברים

רבי משה סופר (נודע על שם ספרו, חידושי תורת משה סופר) נולד בשנת תקכ"ג בפרנקפורט דמיין, כבן בכור לרבי שמואל ומרת רייזיל. בגיל שש למד תורה אצל רבי משולם זלמן חסיד, ובגיל שבע כבר חידש חידושי תורה משלו. בגיל תשע למד אצל רבי נתן אדלר בפרנקפורט, רבו המובהק, אצל רבי פנחס בעל ההפלאה ואצל רבי טיבלי שייער במיינץ. בתקמ"ו הלך בשליחות רבו לפרוסניץ כדי להפיץ את תורתו בעולם. שם נשא לאשה, בשנת תקמ"ז, את שרה מלכה בתו של ר' משה ירוויץ ונעשה לראש הישיבה של העיר. בשנת תקס"ז התמנה לרב בפרשבורג, שהייתה הקהילה הגדולה והחשובה בהונגריה, שם המשיך להרביץ תורה בישיבה גדולה אליה הגיעו תלמידים מארצות רבות שמספרם הגיע ל-500. חמש שנים אחרי שהגיע לפרשבורג מתה אשתו הראשונה, והוא נישא למרת שרה-סריל, אלמנת ר' אברהם משה קלישר ובתו של רבי עקיבא איגר. חמנה נולדו כל ילדיו, ארבעה בנים ושבע בנות. בשנת תקצ"ב נפטרה שרה-סריל, ולאחר מספר שנים נשא הרב משה סופר את אלמנתו של רבי צבי הירש הלר מאלט-אופן שבהונגריה. בפרשבורג שימש רבי משה כרב המחוז וכראש הישיבה כ-33 שנה – עד פטירתו בכ"ה בתשרי ת"ר. תלמידיו הקימו ישיבות בכל רחבי הונגריה ושמשו ברבנות בקהילות שונות, וגם תלמידי חכמים ידועים העריצוהו והקנו לו מעמד הלכתי מיוחד. יהודים מקהילות רבות במרכז אירופה פנו אליו בשאלות איסור והיתר ועניינים אחרים, ופסקיו התקבלו בקהילות הונגריה בפרט, וקהילות ישראל בכלל.

להשתבח בתכונות ובמעשים כאלה! אבל בכל זאת, יש בכך לעורר גם אותנו לדבוק בדרכיו. מה אנו יכולים לעשות כדי ללמוד ממנו? מבואר בספר התניא, שלכל יהודי ישנו משהו לחדש בתורה על כל רבדיה. עד כדי כך חשוב הדבר, שעל אדם שלא חידש את כל חידושי התורה שלו לחזור לעולם פעם נוספת, עד שיחשוף את אוצרות התורה של נשמתו. בפרט הדברים אמורים בדורנו, כשזכינו לחיות כציבור בארץ ישראל: עלינו לחדש חידושי תורה הממליכים את ה' עלינו ומאחדים את עם ישראל תחתיו. חשיבותם של חידושים אלה גדולה במיוחד, וכך עשה החת"ם סופר שחידושו הפכו להלכות פסוקות שהתקבלו בקרב כל עם

שלושה דברים אמר על עצמו החתם סופר: הראשון: מיום שעמדתי על דעתי [כנראה בגיל צעיר מאד, אפילו כילד] לא עבר יום בחיי שלא חדשתי בו חידוש תורה. השני: מעולם לא היתה לי מחשבה זרה בתפלה. והשלישי: באף דרשה שדרשתי ברבים [וכידוע דרש פעמים רבות מאוד – כראש ישיבה, רב עיר, פוסק ומנהיג] לא היתה לי זחיחות הדעת מהדרשה שאני דורש. שלושת הדברים הללו יוצרים תמונה של אדם בסדר גודל שאינו מוכר לנו. מי מאיתנו יכול

ישראל.

יתכן שגם התפילה הזכה של החת"ם סופר נבעה במישרין מחידושי התורה שלו: לאנשים כערכנו נדמה הדבר כמשימה בלתי אפשרית, אך כאשר מחדשים בתורה בכל יום, התורה עצמה שומרת על האדם מן המחשבות הזרות.

אולם לא כל חידוש מסוגל לכך. "אין עומדין להתפלל אלא מתוך דבר הלכה", ולא מתוך פלפול. התפילה מתוך פלפול עשויה להיגרר למחשבה עליו תוך כדי התפלה, שהיא מעין מחשבה זרה ואף יותר מכך: המחשבה הזו יכולה להיות שורש למחשבות זרות של ממש. אך מי שמחדש חידוש אמת בהלכה, עיקר עניינו של החתם סופר, נשמר ממחשבות זרות בתפלה.

אך איך יכול החת"ם סופר לומר על עצמו את שלושת השבחים הללו? וכי אין זו לא גאווה פסולה? על כך עונה המשפט האחרון: **מעולם לא היתה לי זחיות הדעת מהדרשה שאני דורש.**

כפי שמסביר רבי נחמן מברסלב, שנודע בעצמו ב'התפארות דקדושה' שלו, רק אדם עניו בתכלית יכול להתפאר בלי שייגרם לו נזק מכך. דוגמה לכך הוא משה רבינו, שכתב על פי ה' את השבח "והאיש משה ענו מאוד" ואפילו אז נשאר כזה... ענוה אמיתית לא שוללת דיבור ברבים, אפילו בשבח עצמך כשהדבר נדרש.

בכלל, החת"ם סופר הצטיין בתוקף ובעוצמה בדרשותיו ובכלל בהנהגתו. תוקף כזה ניתן לרכוש רק כאשר מכוונים באמת "למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד שמיים", כלשון רבי נחמן.

בהקשר לתוקף בו נהג החת"ם סופר מעודו, נביא לסיום סיפור שהתרחש כשהיה בחור צעיר בישיבתו של רבי נתן אדלר:

ה"חתם סופר" זצ"ל היה אך כבן חמש עשרה שנה כשסיים ללמוד את הש"ס כולו, והוא תלמיד בישיבתו של רבו הגה"ק "הנשר הגדול" רבי נתן אדלר זצ"ל. ביקש ה"חתם סופר" לעשות "יומא טבא לרבנן" ולשמוח בשמחת התורה, בא לפני רבו, ושאל במה וכיצד יחוג את החג הגדול הזה. השיבו רבו שלכבוד "סיום הש"ס" יקבל על עצמו להתענות שלשת ימים רצופים לילה ויום ללא הפסק. ואין צריך לומר על התלמיד המובהק, הדבוק ברבו הגדול ונפשו קשורה בנפשו, שככל היוצא מפי רבו קיים כפשוטו. ויהי ביום השלישי בהיותו כואב וחלש מן התענית הארוכה, יצא אל מחוץ לעיר לרעות בגנים ולשאוף אויר צח, נתאחזה לה השעה והגיעה עת המנחה, נעמד שם החתם סופר לתפילה הוא עם חבריו הנלווים אליו. בעודם עומדים בתפילה, הופיע למולם ערל אחד שביקש להרע להם, נמלטו כל בני החבורה על נפשם, לבר ממרן ז"ל שהמשיך בתפילתו, לא נע ולא זע. כשסיים את תפילתו, קרב אליו אותו ערל וביקש להכותו, מיד הרים מרן החת"ם את ידיו הקדושות, היו ידיו של משה עושות מלחמה, ויך את הערל וימיתהו.

ומקובלני: שכשחזר מרן ז"ל לרבו "הנשר הגדול" רבי נתן, קידם פניו בברכת "ברוך הבא", ואמר לו "קיימת מצות מחיית עמלק!".

[מפי הרב וואזנר זצ"ל, הובא בספר "רשומים בשמך"]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

'רודפים' אותי במקום העבודה

ב"ה אני עובד בעבודה שטובה עבורי ואני חושב שאני מבצע את תפקידי היטב. מאידך, אני חש שיש גורמים בתוך המערכת שמעסיקה אותי ש'רודפים' אותי ומחפשים להצר את צעדי בעבודה. האם עלי למצוא מקום עבודה חדש? איך נכון להתנהג במצב כזה?

מענה:

עליך להסיח את הדעת מכל הרדיפות ולהמשיך בעבודתך נאמנה. גם אם אכן יש לרדיפות אחיזה במציאות, עדיין הן סוג של פרנויה שפוגעת בך ועל כן צריך להסיח את הדעת מכך. בכלל, כאשר אדם נרדף, עליו לשמוח שכן "האלהים יבקש את נרדף".

כסגולה אפשר לעסוק בעניין של שמות נרדפים. לדוגמה, ללמוד ספר ישעיהו שכל הסגנון שלו הוא מילים נרדפות וכו'. ברכה לשמחה והסח הדעת, להיות תמיד "על [אויביך]",

למעלה מהמניעות והעיכובים ולא להתפס בהן.

הנהגות הבית היהודי לגוים

אני מדריכת כלות מוסמכת וגם עוסקת בתחום בריאות האשה. לאחרונה פנו אליי מקהילה נוצרית בחו"ל ובקשו שאסביר לחברות הקהילה מהי הגישה היהודית לחיי נישואין ואישות. תגובתי הראשונה היתה הסתייגות מסויימת בטענה שנהגות הבית היהודי כשמן הן ושייכות דווקא ליהודים. הן מצדן טענו שגם אצלם נוהגים בהרבה הנהגות דומות בתחומי הצניעות ועידוד הילודה.

האם נכון לדבר איתן ולהסביר להן את מה שהן מבקשות?

מענה:

בשנים האחרונות אנחנו מדברים רבות על "המהפכה הרביעית" – לימוד תורה לאומות עולם, כשאחת ממטרות המהפכה המדוברת היא לחשוף את אומות העולם

ליפי ולחכמה שבתורה בבחינת "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". לכן, אין חשש וניתן להסביר להן את הנהגות הבית היהודי ואת התוכן הפנימי של מצוות אלו.

זאת ועוד, יש בכך גם תועלת מעשית, שכן רבי יעקב מעמדן כותב שמאבה אמתית בין ההורים הגוים נולדים ילדים עם נשמות גרים [כידוע הדיוק בלשון "גר שנתגייר" ולא "גוי שנתגייר" – היינו שנשמתו מעיקרא היא נשמת גר צדק].

במדה ואת רואה שדברך נשמעים, נכון וכדאי להסביר להן שעל אף [ובגלל] הרצון הטוב וההקפדה על עניינים חשובים אלה – עצם האמונה שלהן באותו האיש, נגד רצון ה' המופיע בתורה שנתן לנו – הרי היא הוצאת ובזבוז כחות החיים והרצון הכנה שלהן לעבוד את ה' – לבטלה, ולכן עליהן להתאמץ לא רק לשפר את המצב המשפחתי, אלא גם לתקן את יסודות ההשקפה שלהן.

אָנְכִי וְהִילָדִים

הַמְדוּר לִילְדֵי יִשְׂרָאֵל

סְנַעְוָרִם לֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

לְשֹׁמֵר בְּפִנֵי הַצְּבוּר עַל הַנְּהִיגָה מְאֻפְקֶת, כְּזוֹ הַמַּתְאִימָה לְרוּחָם שֶׁל אַנְשֵׁי הַמְּקוֹם, אֲבָל מִדֵּי פַעַם "הַשְּׁתַּחֲרָה" הַנְּהִיגָה חֲסִידִית שֶׁהִרְגִּיזָה אֶת זְקֵנֵי הָעִיר. בְּשֶׁלֶב מְסִים פְּקֻעָה סְבָלְנוּתָם וְהֵם הִחְלִיטוּ לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ מִמְשָׁרְתוֹ וּלְפִטֹר אוֹתוֹ, אֲבָל הֵם עָשׂוּ זֹאת בְּצוּרָה חֲכִי לֹא מְכַבֶּדֶת שְׂאֻפְשֵׁר. בְּיוֹם שֶׁשִּׂי אָחָד, סָמוּךְ לְכִנְיִסַת הַשְּׁבֵת, הֵם הֶעֱלוּ אוֹתוֹ עִם בְּנֵי מְשֻׁפְחָתוֹ לַעֲגָלָה, הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ אֶל מַחוּץ לְעִיר וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתָם שָׁם בְּבִזְיוֹן. כֹּה, לֹא אֲכָל וּלְאֵל זֵין לְקָדוּשׁ, נֶאֱלָצוּ רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק וּמְשֻׁפְחָתוֹ לְבָלוֹת אֶת הַשְּׁבֵת.

מִדּוּעַ עָשׂוּ אַנְשֵׁי מִיְנִסְקָ אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַקִּיצוֹנִי הַזֶּה? מִסָּפֵר כִּי נִכְבְּדֵי הָעִיר הִחְלִיטוּ לַעֲרוֹךְ מַעֲקֵב אַחֲרֵי רַב הָעִיר וּלְהַתְחַקֹּת מְקָרוֹב עַל מַעֲשָׂיו הַתְּמוּהִים. בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר, לְאַחַר דְּרִישָׁה וְחֻקִּירָה נִמְצְאוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה 'עוֹנוֹת' חֲמוּרִים, וְעֲלִיהֶם נִגְזַר דֵּינוֹ לְהַעֲבִירָה מִתְּפָקִידוֹ. מָה הָיוּ אוֹתָם חֲטָאִים חֲמוּרִים? אַנְי חוֹשֵׁב שֶׁכְּדָאִי לָנוּ לְשִׁמְעַ עֲלֵיהֶם, כִּי

בְּשָׁבוּעַ שְׁחֻלָּה, בְּכ"ה בְּתִשְׂרִי, צִינּוּ אֶת יוֹם הַלּוּלָת אֶחָד הַצְּדִיקִים הָאֱהוּבִים בְּיוֹתֵר — רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב. רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק מְכָר בְּכַנּוּי הַיְדוּעַ 'סְנַעְוָרִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל', עַל שֵׁם אֱהָבַת יִשְׂרָאֵל הָעֲצוּמָה שֶׁלוֹ וְלַמּוֹד הַזְּכוּת עַל כָּל יְהוּדֵי, אֲפִלוֹ הַחוּטָא הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר.

לֶלֶכֶת פִּי הַחֲטָאִים

לֹא כָלֵם יוֹדְעִים, אֲבָל בְּחִיּוֹ הָאִישִׁיִּים רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק סָבַל רַבּוֹת, וְלַמְרָבָה הַפְּלֵא דוֹקָא מֵהַתְּנַהֲגוּת לֹא נְעִימָה מִצַּד יְהוּדִים, וְזוֹ עֲבָדָה שֶׁמַּעֲלָה אֶת תְּכוּנַת לַמּוֹד הַזְּכוּת שֶׁלוֹ לְרָמָה אַחֲרֵת. נִחְמַד לְלַמֵּד זְכוּת, אֲבָל אַחֲרֵי שְׁפּוֹגְעִים בָּךְ בְּאִפְסוֹ אִישִׁי — זוֹ כְּבָר מַעֲלָה מִיְחַדָּת.

מָה הַסְּפּוֹר?

רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק שָׁמַשׁ כְּרַב וְאָב בֵּית הַדִּין בְּעִיר מִיְנִסְקָ. הָעִיר מִיְנִסְקָ הִיְתָה מְלֵאָה בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים וְלַמְדָּנִים רַבִּים, וְאֵלוֹ לֹא רָאוּ בְּעֵין יָפָה אֶת הַנְּהִיגוּתוֹ הַחֲסִידִיּוֹת. אֲמָנָם רַבֵּי לְוֵי יִצְחָק הַשְּׁתַּדָּל לַע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

פינסק לא נצרך מעקב כְּדִי לְשַׁמַּע אודותיו. לְרַבִּי לְוִי יִצְחָק הָיְתָה יְדִידוּת עִמָּקָה עִם רַבִּי צָבִי, בְּנוֹ שֶׁל מוֹרְנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. רַבִּי צָבִי הָיָה צָנוּעַ וְשָׂקֵט, צָדִיק נִסְתָּה, אִךְ רַבִּי לְוִי יִצְחָק הִכִּיר אֶת מַעְלוֹתָיו וְאָהֵב מְאֹד אֶת קִרְבָּתוֹ. כְּאִשֶּׁר הָיוּ יוֹשְׁבֵי הַשָּׁנִים וּמְתוֹעָדִים קָשָׁה הָיָה לְסַיֵּם אֶת הָאָרוּעַ... אִךְ לְמַדְנוּ עַל שְׂמִיחַת תּוֹרָה? "קָשָׁה עָלַי פְּרֻדְתְּכֶם".

פַּעַם אַחַת יָשְׁבוּ הַשָּׁנִים וְהִתְוַעְדוּ עַד שְׁעָה מְאַחֶרֶת. רַבִּי צָבִי הִצִּיץ בְּשַׁעוֹנוֹ, קָלַט אֶת הַשְּׁעָה וְנִזְכַּר כִּי עָלָיו לְהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ לְצַרֵּךְ עֲנִין דְּחוּף. אֲלֵא שֶׁבַעֲנָה גְדוֹלָה עֲמְדָה לְפָנָיו: אִיךְ עוֹזְבִים? הַצַּעַר שְׁיִגְרַם לִידִיד נִפְשׁוֹ, רַבִּי לְוִי יִצְחָק, לֹא אִפְשָׁר לוֹ לְקוֹם מִמְּקוֹמוֹ. רַבִּי צָבִי הִמְתִּין לְהַזְדַּמְנוֹת, וּבִרְגַע שָׂרַבִּי לְוִי יִצְחָק קָם מִמְּקוֹמוֹ לְהִתְפַּנּוֹת הוּא נָצַל אֶת הָרִגַע וַיֵּצֵא מֵהַבֵּית. כַּעֲבַר כַּמָּה רְגָעִים חִזַּר רַבִּי לְוִי יִצְחָק וְכִאֲשֶׁר הִבְחִין בְּחִסְרוֹן יְדִידוֹ הוּא קָם בְּסַעְרָה עַל רִגְלָיו, יֵצֵא בְּרִיצָה אֶל הָרְחוֹב וְהִחַל לְזַעַק בְּקוֹל: "רַב צָבִי, רַב צָבִי, הֵיכֵן אַתָּה?". רַבִּי לְוִי יִצְחָק כָּלֵל לֹא שָׁם לֵב לְמִרְאֵהוּ הַמְרֻשָּׁל. בְּבֵית נְהַג לְלַכֵּת עִם טְלִית קָטָן וְלֹא הִבְגֵּד הַעֲלִיּוֹן – חִלְפֵית רַב הָעִיר הַשְּׁחָרָה, וְכֵן יֵצֵא אֶל הָרְחוֹב. קוֹלוֹת הַזְעָקָה שֶׁהָרִים גָּרְמוּ לְתוֹשְׁבֵי הָרְחוֹב לְפַתּוֹחַ אֶת חִלּוֹנוֹת בֵּיתָם וְלִרְאוֹת אֶת מוֹרָם וְרַבָּם מִתְהַלֵּךְ בַּחוּצוֹת בְּמִרְאָה שְׂמִזְכִּיר פִּיגְמָה...
וּבְכוֹן, אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל כְּזוֹ הָיְתָה

הִלְוִאי וְהַמְצוּוֹת שְׁלָנוּ יוֹכְלוּ לְהִרְאוֹת כְּמוֹ אוֹתָם 'פְּשָׁעִים' שֶׁל רַבִּי לְוִי יִצְחָק.

א'מ"א וְלִמְנָה

עַל 'הָעוֹוֹן' הִרְאִישׁוֹן נִתְפַּס רַבִּי לְוִי יִצְחָק בְּבֵיתוֹ. אִיךָ? פְּשׁוּט! הֵם הִכִּינוּ לוֹ מְאָרֵב... חֲבוּרַת נִכְבְּדֵי הָעִיר הִמְתִּינָה מְחוּץ לְבֵיתוֹ וּבִרְגַע מְסַכָּם, בְּהִפְתָּעָה וְלֹא תִּיאוּם מְקַדָּם, נִכְנְסוּ לְחִדְרוֹ הַפְּרָטִי. הַחִדְרָה הָיָה רִיק מְאֹד וְעַל הַשְּׁלָחַן עֲמְדָה פּוֹס מִיָּם. לְפַתֵּעַ נִשְׁמָעָה שְׁאֵגָה אֲדִירָה: "...שֶׁהַכֵּל נִהְיָה בְּדַבְרוֹ!" הַאֲנָשִׁים מְבִיטִים לְכָל עֵבֶר, וְאִזּוֹ מִתְחַת לְמַטָּה יוֹצֵא בְּזוּנוֹק רַב הָעִיר, רַבִּי לְוִי יִצְחָק, אוֹחֵז בְּיָדוֹ הָרוֹעֵדוֹת אֶת פּוֹס הַמַּיִם וְשׁוֹתֵה אֶת תְּכוּלָתָהּ.

זֶה הָיָה חֲטָאוֹ הִרְאִישׁוֹן – יִרְאֵת ה' מְפֻרָּזָה. מִיִּשְׁהוּ מֵאֲתָנוּ הִרְגִישׁ לְאֶחְרוּנָה כְּזוֹ פַּחַד מֵה? כְּאִשֶּׁר רַבִּי לְוִי יִצְחָק עוֹמֵד לוֹמֵר אֶת הַמְּלִים "בְּרוּךְ אַתָּה" הוּא מִתְמַלֵּא פַחַד וְחִרְדָּה שְׂגוֹרְמִים לוֹ לְהַצְטַנֵּף אִי־שֵׁם בְּפִנְתַּי הַחִדְרָה, מִתְחַת לְמַטָּה.

הַלְּבָב לְעֵי שְׂרָדְתְּכֶם

כְּאִמּוֹר, אֲנִשִּׁי מִיִּנְסָק רָאוּ בְּכֶךְ הַתְּנַהֲגוֹת לֹא מִתְאִימָה לְרַב מְכַבֵּד, אֲבָל בְּכָל זֹאת, הַסְּפּוֹר הַתְּרוֹחֵשׁ בְּבֵיתוֹ הַפְּרָטִי, כִּךְ שֶׁעַל מַעֲשֵׂה זֶה בְּלִבָּד לֹא נִתָּן לְהִגִּיב בְּחִרְפּוֹת וּלְפַטְרוֹ מִתְּפִקִּידוֹ, וְלָכוֹ הֵם הִחְלִיטוּ לְהִמְשִׁיךְ בַּמַּעֲקָב. הַסְּפּוֹר הִבָּא לֹא אַחַר לְבוֹא, וְלַחֲכָמֵי

יצחק קבל את התנאי ונהג להתפלל עם הצבור בנסח המקבל בידם. כך היה בדרך כלל, עד לפעם בה 'נכשל' רבי לוי יצחק ברבים. היה זה בתפלת מוסף של יום השבת. בחזרת הש"ץ, את אמירת 'קדשה' נוהגים החסידים לפתח עם המלים "כתר יתנו לך", מלים שבנסח אשכנז אינן מופיעות. רבי לוי יצחק שנגש באותה שבת לפני התבה, שכח לרגע היכן הוא נמצא, וברגע שסיים את ברכת "מחיה המתים" הוא קרא בקול "כתר יתנו לך"! איך אפשר להקדיש את ה' יתברך בלי להניח לו כתר על ראשו? מה למדנו מ'עוונותיו החמורים' של הצדיק? קבלנו שיעור מאלף מהי **יראת ה'**; ראינו עד היכן מגיעה **אהבת ישראל** בין ידידי נפש; ולמדנו על **אהבת ה'** העצומה ש'קופצת' עד מעל לראש, עד לכתר המלך!

שנזכה ללכת בדרךכו!

שבת שלום ומברך!

5?

למעלה מיכלת השגתם של נכבדי פינסק. לכבד את החבר – ודאי. לחיוב אליו בנימוס – למה לא? אבל אהבת-הזולת עצומה שאינה יודעת גבולות ונתפסה אצלם כפראות.

כתר יתנו לך

אחרי ארועים אלו, הקש ששבר את גב הגמל של אנשי פינסק היה ארוע פמבי. בערי ליטא ובמדינות אשכנז היה מקבל נסח תפלה מאוד מסוים – 'נסח אשכנז'. החסידים, תלמידי מורנו הבעל שם טוב, אמצו את מנהגי האריז"ל ואת נסח התפלה שחבר. שנים-עשר שיערים יש בשמים, כנגד יב שבטי ישראל, ודרך כל אחד מהם עולה נסח תפלה אחר. נסח התפלה שבר האר"י הקדוש הוא 'שער הכולל', השער דרכו נכנסות כל התפלות.

אנשי פינסק לא אבו לוותר על נסח התפלה המקבל בידם, ולכן התנו עם רבי לוי יצחק תנאי: יהיה מה שיהיה, במינסק יתפללו בנסח אשכנז! רבי לוי

מוכן להתחיל מאפס?

נגמרו החגים, המתח הרוחני מתרופף ויש הרגשה שזמן-השיא של השנה כבר מאחורינו. דווקא כעת מתחדדת השאלה: איך מתחילים מחדש? איך גורמים לכך שהשנה הבעל"ט לא תהיה 'שכפול' ו'מחזור' של השנה הקודמת?

יסוד באמונתנו הוא שהמציאות מתהווה בכל רגע "יש מאין ואפס המוחלט". ה' "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", והרגע הפלאי בו הכל מתחיל, "בראשית ברא אלהים", חוזר שוב ושוב. כאשר אנחנו רוצים להתחיל מחדש עלינו להגיע לנקודת האפס המוחלט – לאיין-לאפס את כל ההישגים שלנו עד כה, מתוך נשיאת מבט לאתגרים חדשים וגדולים כל-כך, שביחס אליהם כל מה שהיה עד כה לא נחשב למאומה.

שיעורי גליון בראשית – המיוסדים על רגעי-השיא של סוכות ושמחת-תורה – נוגעים בנקודה זו מזוויות-שונות: השיעור הראשון מציע את הרחבת האתגר של שנת-הקהל מפניה לעם ישראל אל האנושות כולה; השיעור השני עוסק בגוונים חדשים של הקטנה עצמית ובפוטנציאל האיין-סופי הטמון בדברים שנראים כ"קטני ארץ" (אל תפספסו את ההקדמה הכללית והיסודית לשיעור זה בתחלת החוברת!). השיעור השלישי, הכי 'טרז', מבהיר את הנקודה עצמה – החזרה מ"זמן שמחתנו" של חג האסיף לנקודת האין של "תפלת גשם" המכינה אותנו לחורף של עמל, יגיעה וצמיחה חדשה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר